

MIRADOR

Any VII. Núm. 326 - Barcelona, dijous, 16 de maig de 1935

SETMANARI DE LITERATURA ART I POLITICA

Preu: 30 cèntims - Rambla del Centre, 19 - Tel. 23118 - Subscripció: 3'50 pessetes trimestre

No són misteris del llenguatge, sinó realitats de la psicologia

En aquesta mateixa pàgina, fa dos dijous, el senyor Joan Duch i Agulló es demanava, amb tot de precaucions que li agraeixo, si la meua traducció de la comèdia *El Paquetbot Tenacity* era tan encertada com deien. Els dubtes li venien després d'haver assistit a una representació recent i d'haver copsat la rialla que provocaven en el públic els mots «estimats» i «tresors» que la protagonista pronuncia en l'escena de la fugida, en un moment d'efusió amorosa.

Al seu judici, el traductor, poc artista i massa primmirat, amb aquells dos adjectius — el senyor Duch opina que «tresors» i «estimats» són adjectius — havia produït un efecte contrari al que perseguia l'autor. Em serà permès d'aprofitar l'allusió del senyor Duch per insistir sobre punts de vista que he defensat diverses vegades en el meu antic *Full de Dietari* i per provar d'evsair alguns prejudicis que considero nocius per a la nostra literatura?

En primer lloc, si hi ha algú que no consideri encertada la traducció d'*El Paquetbot Tenacity*, aquest algú sóc jo. Molts amics me n'han sentit parlar. Es tracta de la primera obra que vaig traduir per al teatre i es ressent, no d'excés de purisme o d'excés d'artífici, com pretén el senyor Duch, sinó d'un gallicisme constant que si escapa a la palmeta del gramàtic, no pot escapar a l'oida de l'escriptor de raça. És una traducció feta amb un cert tacte, amb un cert gust, però massa arrapada a l'original. Compareu aquesta traducció primerenca amb qualsevol de les que he fet després per a l'escena i notareu, si no un progrés real, almenys una major llibertat de moviments i un regust més catalanes.

Ara bé: aquesta rialla que provoquen els mots «estimats» i «tresors» pronunciat en un moment de tendresa no és cap novetat per a mi. He assistit a moltes representacions d'*El Paquetbot*; va ésser donat amb *Civilitzats tanmateix*, que era la meua obra de debut al teatre i jo, pobre de mi!, no em cansava fàcilment de comprovar el pas de l'escriptura, tasca de solitari, a la representació, obra col·lectiva. I, efectivament, més d'un cop, tant a Barcelona com a fora, però potser més a fora, aquests petits espais afectuosos produïen una rialla amb la qual l'autor no devia pas comptar.

Naturalment, podia haver retirat aquests mots, podia haver-los substituït per altres. No és que no m'hagi passat pel cap la idea d'aquesta substitució. Però, contra el que opina el senyor Duch i Agulló, aquesta substitució fàcil, facilíssima en el terreny pràctic, no ho és gaire en el terreny psíquic. Ell prou apunta la seva recepta: «Si un adjectiu (tornem-hi!) massa tendre dit en català ens fa somriure, tal vegada un mot burlesc, una plagasitat bonhomiosa o un estrabot popular hauria fabricat per reacció aquelles gotetes d'emoció que ambicionava l'autor».

Magnífic. Tenim, expressada en poques paraules, tota la teoria del senyor Duch i Agulló. No estem gaire segurs de la seva eficàcia; temem que si en lloc d'«estimats» l'enamorada diu a l'orella de l'amant: «rei meu», «rateta meua» o «xato meu», la rialla indistintada no sols no deixi de produir-se, sinó que es multipliqui. Però, per abreujar la discussió, suposem que la recepta del senyor Duch i Agulló és excel·lent i infal·lible. Ha pensat, tanmateix, en el que representa per a un idioma i per a l'esperit que l'aguanta, el fet de renunciar a aconseguir la tendresa amorosa d'una manera directa? S'ha adonat de com és trist que el llenguatge dels amants només pugui entrar de biaix, temperat per l'humor o disfressat per la facècia, en el diàleg del nostre teatre?

Si, malgrat les ocasions que he tingut de substituir aquests dos mots tendres—o, simplement, de suprimir-los, que potser és la solució més pràctica—, no ho he fet, és per obeir a una mena de respecte a les idees de reforma, de replasmació, d'enriquiment no sols de l'idioma, sinó de l'ànima catalana, encogida i eixuta per tres segles de provincialisme.

No hem reeixit en aquesta empresa? Una actriu que murmura «estimats» a l'orella de l'actor que representa el seu amant segueix provocant la rialla? Què hi farem! No es pot matar tot el que és gras. Han passat quinze anys; no tingueu por, no reincidiré fàcilment en aquesta temptativa, ben modesta per cert, de donar sobre l'escena les mateixes notes tendres que és habitual en el teatre francès, anglès o alemany.

Ara demanar-me que em penedeixi d'aquella actitud coratjosa, voler que l'esguardi com una feblesa, fóra potser excessiu. Hom parla molt de naturalitat, de llenguatge viu, de llenguatge col·loquial. I arriba a semblar que es tracta de coses estranyes a l'escriptor, de coses que l'escriptor ha d'ac-

ceptar humilment sense que la seva actitud o la seva indiferència tinguin cap poder vivificant, ni cap acció naturalitzadora. Aquest poder serà petit i, en el meu cas, nul, enterament nul. Però almenys a Catalunya, és massa important el guany realitzat durant els trenta anys darrers sota l'acció de la literatura, perquè els escriptors cuitin a renegar de les seves ambicions reformistes.

Charles Vildrac

Naturalitat? Bravo! Molt bé! Però, adonem-nos que la naturalitat té avui, gràcies a un regle d'escriptors, és tota altra que la naturalitat del temps de Pitarra.

Llenguatge viu? Com el peix acabat de pescar. «De l'art que belluga!» Però adonem-nos que la vida ha arribat, per obra de la literatura, a zones que trenta anys enrera restaven monopolitzades per l'èmfasi castellà i per la *souplesse* francesa. És possible que en aquesta obra d'exemplar dels dominis de la naturalitat i de la vida, topeu amb muralles inexpugnables. En el ram de la tendresa, confesso que sóc força pessimista. Serà culpa d'una pudícia invencible o culpa d'una manca de sensuositat, però és indiscutible que els nostres públics reaccionen constantment a deshora davant les efusions amoroses, tant si els són servides en català com en castellà. De vegades, una companyia francesa, la de Madeleine Renaud en *Jean de la Lune* o en *Mélo*, o italiana, la de Vera Vergani i Cimara, en *Pêcheur d'hommes*, aconseguïen, per obra del canvi d'idioma i per obra de llur extraordinària autoritat, imposar un passatge tendre, un duo d'amor sense escamoteig, però, en general, fins els nostres públics esnobes que van a veure teatre estranger, revelen una constant incapacitat per acceptar el llenguatge dels amants, així que abandonen el paracaigudes de l'humorisme o les ales de la versificació.

CARLES SOLDEVILA

(Segueix a la pàgina 8)

Els Dijous — Blancs

ENCONTRE

En travessar la Rambla, a les onze de la nit, l'ateneista sent que li lusten l'esquena, mentre una veu oblidada el bescantia:

—On vas a fer mal, a aquestes hores? —Tu? Quants anys sense veure'! Si em vols acompanyar, al catau de les lletres.

—No dissimulis, que anaves per les teves. Jo, veus, t'ho diré clar: Vinc del Paral·lel, però et confesso que aquesta nit de dissabte no he estat gens encertat, perquè tots els locals són plens a vessar i no et pots encabir enlloc, ni en aquells que pomposament s'anomenen palaus de la revista.

—Vell verd! —Si total voregem els quaranta! Que ja et dones? La vida té dues etapes...

—Més de deu! —No m'interrompis. Et dic que té dues etapes: aquella en la qual et pots valer de tots els sentits i aquella altra que només vius de records. Si no aprofites la primera, si no procures embellir-la de dalt a baix i en tot moment, com serà la segona?

—Hi ha moltes maneres d'embellir la vida. Jo... —Tu deus fer igual que els altres. No em surtis amb històries! Es que, per ventura, no practiques algun esport, no cultives algun art, no catalogues les noies benignes que se't posen a tret d'objectiu a la platja, dins un mallot breu, vora una tenda de camping, recolzades en un coixí pneumàtic; a les crestes nevades, esquiulant en suèter de llana i calces ajustades al genoll, amples de cuixa?...

—Ja sé que sempre has estat molt aficionat a la fotografia. —Com t'esquilles! Però, ara que me'n parles, et replicaré que la fotografia se'm comença a escapar. Abans, hi havia més ingenuïtat, retratàvem tot el que se'ns presentava i quan feïem un contrallum ja ens donàvem per satisfets.

—Veus, com ja declines? —Pessimista! Si em sento més vigorós que mai! Em veïssis portant el volant. Tinc un cotxe anglès que és una veritable delícia de robustesa, precisió i elegància.

—Per a les teves trapelleries... —No, bada! Que encara no te n'has adonat que al món tot es ja per les dones? Per què es trenca el cap el borsista percaçant marges i plus-values, sinó per a enriquir d'un collar de perles la dea dels seus somnis? Per què el fabricant munta més telers si no és pensant en el brillant quadrat que se li requereix amb insistència, sota pretext que els rodons ja no són de moda?

—Em sembla que exageres... —Creu-t'ho. En tots els consorcis, en tots els cartels hi aletegen mil ansies femenines. Ja comprenc que no fas vida de societat i que no et moss del teu pantó de llibres.

—Són uns excel·lents amics. —Excel·lents, no t'ho contradiré, però encaparran i, pel temps que hem d'estar aci, no ens ho hem de pendre tan a la valenta. Si et decidissis a eixir de la teua closca sàvia, et faries creus de molts cavallers cerimoniosos que venen gat per llebre.

—I ara, on vas? —Si vols venir ja ho veuràs; si no, deixa-ho córrer.

—Et seré franc; abans de sopar he deixat Paul Morand en la selva equatorial i vull rematar-la: Je vois passer l'oiseau rieur à oreilles oranges, qui part en riant...

—Una indirecta? Adéu, taràntula! —Adéu, bala perduda!

MIRADOR INDISCRET

La Volta a Espanya

La Volta ciclista a Espanya, que va acabar ahir, deu haver estat la facècia més gran que registren els annals de l'esport. En les primeres etapes es produí una veritable hecatombe d'abandonaments, i com que la cosa amenaçava deixar la cursa sense corredors del país, sembla que els organitzadors acordaren donar facilitats als ciclistes. El cert és que tot d'una els abandonaments cessaren. I que si quan els ciclistes arribaren a Barcelona sumaven poc més o menys una trentena, una trentena justa han estat els que han aconseguit acabar la Volta.

Els corredors estrangers que l'han feta s'hi han divertit de valent. Baixaven de llurs màquines per visitar les poblacions de l'itinerari i, satisfeta llur curiositat, unes quantes pedalades els bastaven per atrapar els altres corredors.

Els «enviats especials» a la Volta no han gosat escriure aquesta vegada allò dels «egants de la carretera», ni allò altre dels «forçats de l'esport»; ni han aplicat a cap dels corredors el títol de «rei de la muntanya». A darrera hora s'han decidit a aixecar una mica el vel d'aquesta cursa l'indit de la qual ompliria un llibre. Un d'ells explicava dimarts als seus lectors que en l'etapa Sevilla-Càceres el corredor francès Fayolle havia tingut la pensada de baixar de la bicicleta per donar una passejada dalt d'un ase que un pagès portava agafat pel ronsal, i que un corredor belga, volent-lo emular, havia viatjat molta estona dalt d'un carro-mato. Que el basc Cepeda, no volent ésser menys, va deixar la màquina per pendre l'arada d'un pagès que llaurava i el va reemplaçar durant més d'un quart d'hora en la seva tasca. El més curiós del cas és que en una ressenya d'un altre enviat especial, els tres esmentats ciclistes figuraven entre els que més s'havien distingit per llurs esforços durant l'etapa.

El diluvi

Durant l'etapa San Sebastián-Saragossa va ploure continuament. A Pamplona una gran gentada esperava els corredors, a la plaça del Castell, sota els paraigües, quan una gran cridòria anuncià l'arribada dels ciclistes. Passaren les vuit motocicletes d'Obres públiques que obrien la marxa; el cotxe de la guàrdia civil; el del director de la cursa i, tot seguit, un escamot de ciclistes. La desfilla s'interrompé; però altra vegada la progressió dels crits anuncià que més ciclistes eren a la vora. Girats cap al lloc per on havien de venir, els espectadors van veure aparèixer un gran automòbil alhora que un espedec de llamps, trons i aigua els obligava a deixar el lloc per aixoplugar-se sota els balcons o dintre les portalades. Mentrestant l'auto seguia avançant majestuosament sota l'aiguat. Quan van tenir l'auto a la vora, que és el que llegiren en una gran pancarta que provocà crits de «Fora!», «Fora!», amenaces amb els punys en l'aire; exclamacions d'aquest, aquest en té la culpa? Unes lletres que deien «El Diluvi».

El benemèrit Torres, que anava en l'auto per informar els lectors del diari barceloní, no se n'avenia, i fins que uns altres periodistes, que anaven en un altre automòbil, no li van ensenyar una altra pancarta, que havien dibuixat a correu-cuita, amb unes lletres que deien «El Arca de Noé», no va comprendre.

Organització radical

La Volta ha estat organitzada pel diari radical *Informaciones* i ha comptat amb importants subvencions: seixanta mil pessetes de l'Estat; vint mil que en va donar el senyor Pich en nom de la Generalitat de Ca-

talunya, etc., etc. Els enviats especials dels diaris monàrquics *A B C* i *La Nación*, junt amb el d'*El Debate*, han estat considerats com una mena d'hostes d'honor de la Volta. No obstant, és fama que no ha regnat l'harmonia entre els seguidors i els organitzadors.

—*Vo me marchó a Madrid*—deien els enviats especials al final de les etapes, en vista del desgavell de la cursa i davant de la confusió que regnava entre els organitzadors per establir la classificació.

A darrera hora l'abandonament d'enviats especials ha estat més important que el de ciclistes...

L'humor britànic

Els anglesos del Sunderland, el club que ens ha visitat suara, foren duts a Les Corts a veure el partit Espanyol-Badalonà durant el qual les violències van estar a l'ordre del dia. Acabat el partit, hom ensenyà als jugadors i als seus acompanyants les diverses dependències anexas al camp de joc.

—Això són els vestuaris. Això és la infermeria—anava dient-los un directiu del Barça dels que saben parlar l'anglès.

Fins que un dels invitats va demanar: —No hi ha sala mortuòria?

Selecció catalana

A la segona part del matx de futbol Sunderland-Selecció catalana, celebrat diumenge a l'Estadi, va jugar un negre que es diu Betancourt, equipier del Badalonà. Quan va sortir al camp, els anglesos se'l miraren de cua d'ull i tot seguit destinaren dos dels seus jugadors a marcar-lo.

Els espectadors van comentar diversament aquesta aparició. Un deia:

—Es un negre, nat al carrer d'Auziàs-March, que parla en català com nosaltres. Un altre:

—Que bé va fer En Rossell i Vilà de morir-se!

Pràcticament, l'alinació del descendent de Cam no va servir de res. Quan va començar a jugar, els anglesos havien marcat tres gols; quan va acabar, set.

Perquè te'n refiis

Carter i Gallacher, jugadors del formidable equip del Sunderland eren al Cafè de la Rambla, consumint dobles de cervesa una darrera l'altre. Quan entre tots dos ja n'havien begut divuit, un acompanyant s'admirava d'aquesta capacitat d'absorció:

—Oh, i encara ens moderen perquè demà hem de jugar!—diu un dels anglesos.

Quines ganes de fer quedar malament el redactor de *L'Instant* que havia fet gran plat de la sobrietat dels futbolistes del Sunderland, proposant-la com a exemple als nostres esportius, massa amics de la bona vida!

No és de creure

En l'acte de la inauguració del nou local de la Caixa d'Estalvis de la Generalitat féu una gran impressió aquesta declaració insospitada:

—Tots nosaltres ens hem perjurat per al més bell esdevenidor de la Caixa...

Un germà matusalèmic

La Cambra de la Propietat celebrà fa uns dies una reunió a la ciutat de Viç. Uns moments en què les tasques de la reunió permeteren un xic d'espai als membres, que com se sap són dirigits pel senyor Pich i Pon, acordaren visitar el notabilíssim Museu Episcopal. Mossèn Eduard Junyent, conservador de l'esmentat Museu, s'encarregà de donar alguna explicació als visitants.

L'illustre arqueòleg estava fent remarcar el valor d'un retaule de Serra, del segle XIV. De sobte, el vice-president de l'entitat senyor Mas i Yebra, en oír el cognom Serra, va exclamar:

—Serra? Ah, sí, jo conec un germà seu! El bo és que tothom trobà natural l'exclamació del senyor Mas Yebra.

Agredolç

Va saber-se que l'oradora Paulina Pi de la Serra havia enviduat i per això havia suspès les tasques oratòries.

La notícia caigué com una bomba entre els contentulians de la sala isabelina del Passeig de Gràcia:

—Però, no li dèiem «senyoretta»? —Com que el marit era a l'Argentina!

Els primers moments d'estupor es bes-canviaren aviat en inequívoca placidesa, i hom pot constatar que, a partir d'aquella revelació, tots els pronoms es presenten a l'estatge social més ben clenxinats i amb una flor al trauc de l'americana. El conserge, però, per tal de temperar els ímpetus galants dels aspirants a gestors, els advertí:

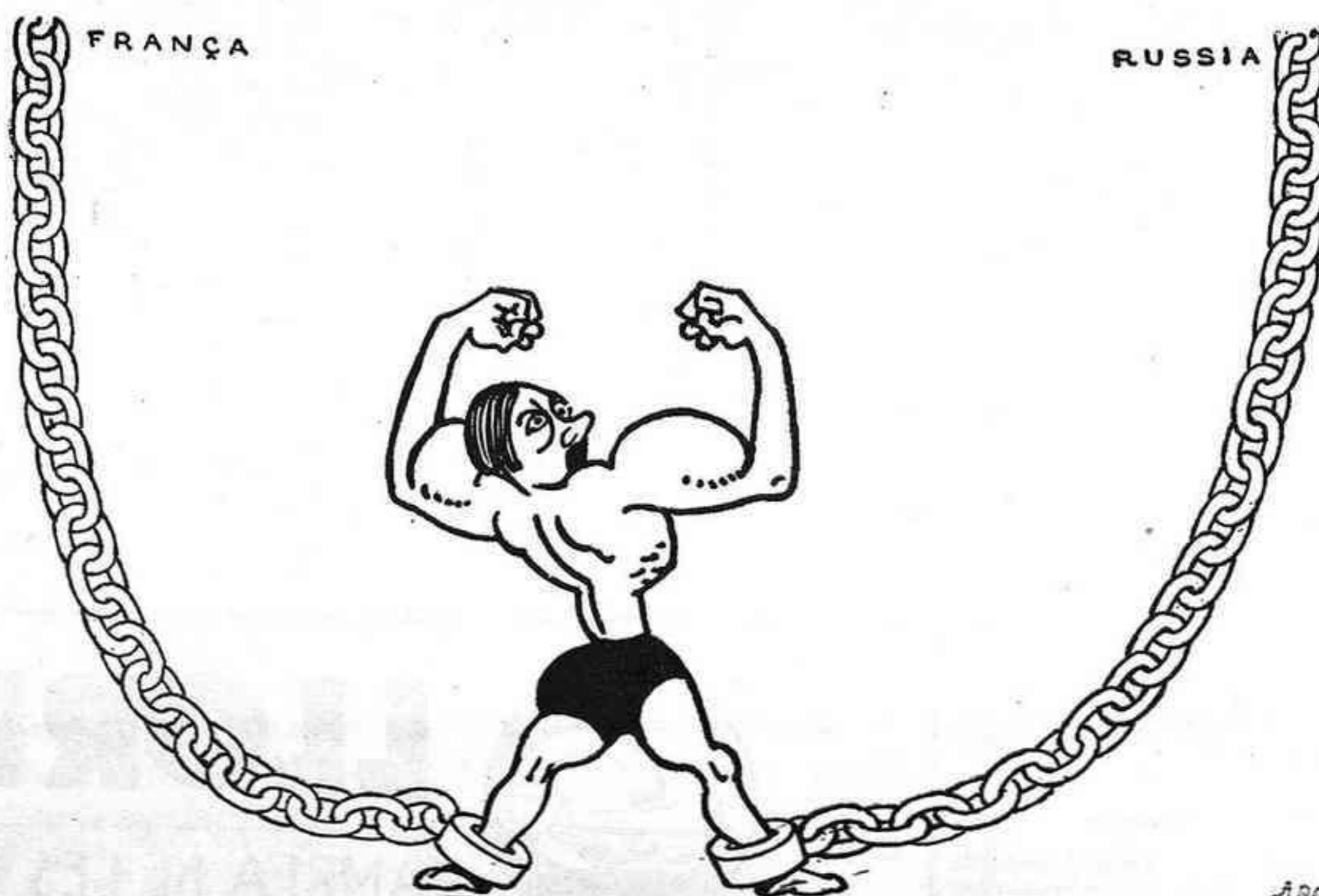
—No us féu massa il·lusions, que la senyora Verdagner no la desamparà!

Les raons d'optimisme del

Dr. Battestini-Primera anècdota

No fa gaires dies que el doctor Battestini ha tornat d'un viatge a Madrid. Quan el conegut diputat explica als seus amics polítics la impressió que li ha produït la situació política a la capital de la República, la condensa en les tres anècdotes.

Primera anècdota: El diputat català va a visitar el senyor Azaña. En arribar, però, al carrer que li ha

Realment Hitler té una força prodigiosa

A la pàgina 4:

TELEVISIÓ, per Henri Duvernois.

estat indicat, li falla la memòria i es troba que s'ha oblidat del número. Després de caminar una estona, s'adona de la presència d'una parella de Seguretat de guàrdia a la porta d'una escala.

—Vive aquí don Manuel Azana?— pregunta.

Els guàrdies, al conjur d'aquest nom, es quadren militarment i saluden amb gran reverència:

—El piso del Presidente es el... (ací el número i la porta del departament).

—Muchas gracias!

—A sus órdenes!

Més engranaments i més salutacions afectuosíssimes.

Seguidament el doctor Battestini és rebut per l'ex-president del Consell. El senyor Azana desbordava optimisme. Quan parla de Catalunya, diu:

—Del Estatuto, no se quitará una coma. Si luego, andando el tiempo, las circunstancias aconsejaren modificarlo, se modificará. Pero como consecuencia obligada del 6 de octubre, nunca.

—Muchas gracias, don Manuel!

Segona anècdota

A la presó, el doctor Battestini no pot saludar el conseller de Finances. El senyor Martí Esteve ha estat traslladat per vuit dies a una clínica.

La clínica on està el conseller es troba situada als afores de Madrid; el doctor Battestini es perd.

Per tal d'orientar-se, pregunta a uns obrers que treballen en una obra:

—Pueden indicarme dónde se halla el Instituto Quirúrgico...?

—¿Es usted catalán? —preguntan a la vegada els interrogats.

—Sí, de Barcelona.

—¿Usted debe pedir esa dirección para ir a visitar al señor consejero?

—Exacto.

—Pues por aquí el camino es un poco difícil... Un compañero le va a acompañar.

En efecte, un jove obrer s'espolsa les mans i acompanya el diputat fins a una àmplia avinguda urbanitzada:

I encaxen amicalment.

—Es la primera casa a mano izquierda.

Dintre la clínica, tot són salutacions i frases corteses. El conseller, malgrat l'afectació que pateix, parla animadament...

Tercera anècdota

El senyor Battestini va a visitar San Francisco el Grande. Per a major comoditat es col·loca entre una caravana d'Àvila, que ressegueix el senyorial temple.

El cicerone va anunciant, sense massa interès, el que surt al pas dels visitants. Només davant d'uns cadirals, la seva veu esdevé fosca i pronuncia amb unió gairebé religiosa:

—Estos eran los sillones que solían ocupar Sus Majestades.

Llarga pausa.

—Pero volverán, ¿verdad? —xiscla de sobte una joventeta.

Més pausa, encara, trencada finalment pel cicerone.

—No sé si volverán. Lo que mucho me temo es que nos van a echar a nosotros, también...

El papu

La Pàgina femenina de La Veu és d'una tristesa tan solemne que ni les dames de la Lliga la poden suportar.

—Sembla mentida que, amb els elements que tenen, els surti una cosa tan «desabridada»—es planyia la senyora Vidal i Guardiola, habituada a les revistes alemanyes.

—Ja ho veiem, ja, però hem de fer el cor fort; si no, tota la moral de Manuel Brunet se n'aniria per terra, sap?—aclaria la Puig de la Bellacasa.

Gangues de l'ofici

La visita col·lectiva al Parc Zoològic, organitzada per La Publicitat, a obsequi dels infants familiars del seus subscriptors, congregà al volt de l'ignasi de Sagarra tal nombre de quixalla que l'home es veia amb penes i treballs per a poder fer el recorregut davant de les gàbies i semblava talment que el transportessin dalt d'un tabernacle:

—No us apinyeu tant, que em fareu malbé!—exclamava el popular director de la col·lecció zoològica.

La seva indumentària no sofrí, però, cap desperfecte fins que Sagarra inicià les seves manyagueries al ximpanzé malcarat: d'una grapada li arençà un botó de l'americana:

—Es el menys que em podia ocórrer!—exclamava, conformat.

Geni i figura...

Un amic nostre aficionat a llegir periòdics estrangers, va adonar-se que una revista de París publicava un treball d'Eugenio d'Ors, de l'Académie Espagnole. Obri la revista amb certa prevenció, car un nom així, Eugenio d'Ors, com signatura a un periòdic francès, és tot un poema.

Però també tenia certa esperança que el senyor Ors hagués escarmentat i haguessés après a oblidar les seves egolatries pintoresques.

En obrir la revista no li calgué cercar el títol i mirar la signatura del treball que tenia davant dels ulls. Un paràgraf començava: «On apparut Eugenio d'Ors quand il paraphrasa l'Opportunit haereses esse de la tradition catholique...», etc., i copiava el que havia dit d'ell un crític francès.

—Tapa!—va pensar—. Hi ha gent que no escarmenta.

No va seguir endavant, de por de trobar aquells deliciosos: «Deia Octavi de Romeu...».

SASTRERIA

F. COMAS

GUSTOS SELECTES
GENERES DEL PAIS
I ANGLESES

ESPECIALITAT EN
VESTITS DE SOCIETAT
NOMES A MIDA

FONTANELLA, 9 PRAL.

EN LA JUNGLA INFERNAL DEL GRAN CHACO (*)

La guerra del Chaco és una guerra de trinxeres

Sota el sol dels tròpics, rodem enmig de la jungla cap al sector de la carretera de Villa Montes. S'han acabat els passeigs pels boscos del riu Pilcomayo, les agradables escales en els acantonaments de reraguarda; al Gran Chaco hi ha lluita i anem a la batalla.

Animats d'esperances guerres, els soldats de la meva escorta deixen de trotejar venados, estruços i lloros i, menyspreant la set,

guaians i bolivians són amuntegats sense distinció de raça ni de graduació. Sobre una pista així, el viatge eis ha d'ésser un veritable martiri. Els camions descoberts que els transporten no han rebut cap modificació especial; s'ha disposat un jaç de branques i d'herbes sobre el fons de la plataforma i prou.

—Fa tres dies—em diu un xofer del com-

Un abric de camió bolivià conquistat a la buioneta pels paraguaians

entonen una darrera l'altra les cançons més heroiques del repertori. No se'n deixen cap: *Joyeria Arce, Soldado Paraguayo, Cazador de Centinelas, Sargento Arroyo Quinta, Teniente Mendoza, Guerra con Bolivia*:

El coloso del norte y el Paraguay pequeño chocaronse sus armas en desierto región; allá do eclipsáronse los astros de su sueño, en Toledo, Arco, Nanawa y Boquerón.

La versificació deixa de vegades a desitjar, però quin ritme i quin orgull! El guaraní és un cantor nat; totes aquestes cançons han estat compostes a la línia de foc per combatents autèntics, en l'honor d'una victòria sobre els bolivians o a la glòria d'un germà d'armes desaparegut, i a penes creades volaren de sector en sector. Escolteu la traducció de la darrera estrofa de *Guerra con Bolivia*:

L'heroic Paraguai ha format la seva legió; la seva joventut, abandonant mares i promeses, marxa pel desert entonant aquest cant de guerra:

Paraguai, estimada pàtria nostra, alegre i bella, avui partim al combat.

Som guaranis, lliures i orgullosos; un sol mot d'ordre per a nosaltres, cama-

rades: «El Chaco és nostre! Vèncer o morir!»

Miro els homes. Aquestes darreres paraules les criden més aviat que cantar-les, però amb un tal frenesí de gestos, una tal flama en la mirada, que d'un cop em sembla sentir el poble del Paraguai tot sencer alçat contra l'invasor.

Cinc pobres soldats que canten i que, ells sols, evocuen tota una nació. Exèrcits dels tròpics, esparracats pots, però altívols i orgullosos, vetaquí per què us segueixo.

El Fort Muñoz després del bombardeig bolivià

PER LA PISTA VAN HOMES DESCALÇOS

«NO EXCITEU LES BALES!»

Per la pista passem unitats d'infanteria en marxa cap a la línia de foc. El xofer Aguirre rep un xafec copió d'insults: el tracten d'emboecat i d'altres coses més gruixudes encara; però ja hi està acostumat. Per tot soldat d'infanteria que va a peu i menja pols, un xofer de camió és fatalment un mal germà i un embosat.

Les companyies s'allarguen en columnes interminables. No val pas la pena d'anar tots plegats en aquesta fornalla i a través d'aquests remolins de pols aixecats pels camions de camions; ja ens trobarem més tard, a l'acantonament.

Només els oficials superiors van muntats, els altres es confonen amb la tropa. La pista és tan sorrenca que els homes van descalços, les botes penjades al cinturó. L'equip és reduït al mínim: pantalons, camisa, matxet i un petit sac amb cartutxos i granades, un sac morral de queviures, una caramanola de cinc litres, una manta o un poncho. Res de capot ni roba per mudar-se, ni tan sols guerrera per a protegir-se durant les nits glacials; la República no té diners...

UN COMBOI DE FERITS

Una vintena de quilòmetres després de Cabezón, creuem un comboi de ferits; un ferit acaba de morir i els xofers, a tota pressa, caven una sepultura. Ferits para-

boi—m'havien dat vuit ferits a transportar de l'ambulància divisionària a Tres Cruces, bolivians tots. Setanta quilòmetres d'aquesta porqueria de pista, una calor impossible i poquíssims punts d'aigua... Dels vuit, tres han mort pel camí, un altre en arribar a l'hospital... Calia sentir els altes; udols de

«El sector, des de fa alguns dies, està ple d'animació. Només en una setmana hem hagut de rebutjar quatre ofensives del segon cos bolivià, cosa que no ens ha impedit de progressar un bon quilòmetre. Es ben poc, pensareu, però potser canviareu d'opinió quan veureu el terreny... Vaig a donar les ordres perquè us rebin al dotze regiment d'infanteria, al centre del front de la divisió; un regiment d'élite...»

«La guerra del Chaco, evidentment, és una guerra petita, comparada a les guerres d'Europa; però és molt penible, ja ho jutjareu vós mateix. Si teniu necessitat d'alguna cosa o si us vénen ganes de dur una companyia a l'assalt, no us amoïneu, envieu-me un missatge directament. Sou el primer periodista que arriba al meu P. C., i tot el sector és vostre. Bona sort, amigo, i quan torneu, veniu a dir-me les vostres impressions... I, una vegada més, no exciteu les bales!»

No es pot pas ésser més amable. Vaig deixar el coronel Juan Núñez. Tot feliç i més embalat que mai, Aguirre, començà a sacsejar-nos els ossos.

Del P. C. de la divisió, no tarden a caure en el P. C. de la brigada, on, per primera vegada, distingeixo netament el retornar de tempesta de l'artilleria. Alguns quilòmetres encara, acantonaments cada cop més freqüents, nombrosos abrics subterranis, una pista sembrada de sots de bomba i d'obús, desferres de camions, desenes i desenes de creus de fusta a banda i banda, i arribem al P. C. del dotze d'infanteria, anomenat el Rubio Nu (L'Espiga Rossa).

Dos quilòmetres a penes ens separen de la línia de foc. Ara res no manca al concert: tir de les bateries paraguaianes, esclats eixordadors dels obusos bolivians, explosions més llunyanes de les granades, espetecs atenuats però distints de les metralladores i dels fusells-metralladora. A un centenar de metres del P. C., dissimulada en l'exuberància de la selva tropical, una bateria de tres 102 tira una salva cada dos o tres minuts sobre objectius precedentment asse-

Pont en construcció per a l'època de les pluges

sosfriment a cada sot, a cada frenada; és a dir, sempre. S'hauria d'ésser sord per a fer aquest ofici. Amb l'ajuda d'un infermer, vaig enterrar el primer, un sergent ferit al ventre, però això ens retardava massa. Vaig haver de deixar els altres a les vores de la pista. Pobra gent!

Ja veieu que la guerra del Chaco no és una guerra d'opereta.

CAP A LA PRIMERA LÍNIA

Són els quatre de la tarda. El tinent coronel Echevarría, comandant del Rubio Nu, prova amablement de retenir-nos en l'acantonament.

«El front? però si ja hi sou—m'assegura, i al mateix moment, com per donar més de pes a aquesta afirmació, un obús bolivià esclata per aquells indrets; desferres de branques salten cap al cel, un núvol de pols s'eleva lentament per sobre del bosc; hom sent alguns crits reprimits...»

«Ja ho veieu—em diu el tinent coronel—, el front de debò... Què més voleu veure?—afegeix—. Aquesta guerra del Chaco 1934 és una veritable guerra de trinxeres, no ho oblideu. Us asseguro que en primera línia l'espectacle no val pas la pena. No tindreu cap impressió de conjunt, dormireu malament, no menjareu, patireu de set durant el dia i de fred durant la nit. Quedeu-vos amb nosaltres, creieu-me.»

Insisteixo tanmateix i acaba per estendre'm un salcondit per a la primera línia. Camuflat amb traça sota fulles de palmera, el camió es queda al P. C. amb el xofer i els dos ordenances que exhalen amargament llur decepció de no poder anar més endavant a explicar-se una mica amb els bolivians. El tinent Roberto Ferrer i jo, seguits dels nostres fidels guàrdies que no s'hi veuen de contents, repremem la pista que ens ha de dur a la sisena companyia, a la qual el tinent coronel ha decidit d'agregar-nos. Ens enduem el nostre equip i provisions per a uns quants dies.

Un biplà bolivià vola per damunt de les línies paraguaianes. Els 102 callen de seguida per a evitar d'ésser descoberts. Dirigits a l'avió, parteixen trets allats dels acantonaments. Esclata una bomba, després una altra, en l'espessor de la jungla.

JEAN ALLOUCHERIE

(Segueix a la pàgina 8)

(*) Vegeu el MIRADOR, n.ºs. 316, 317, 318, 319, 321, 322 i 323.

L'APERITIV

L'Arxiu d'Indies. — Sevilla té un massís de pedra flamejant: la famosa Catedral, la més gran d'Espanya i una de les més riques del món; al costat d'aquest massís n'hi ha un altre, més acofat, més sobri per la part de fora, però interíorment guarnit de les més maliciosos terranyins de somni, de perillosos jocs d'aigua i encants de flors: l'Alcázar. Entre la Catedral i l'Alcázar, la Giraldà, i després tot Sevilla, carrerons finíssims, vius, murris. Tot desesperadament femení, al marge del temps i de l'espai. Flors i reixes i alcohol i parets rosades, blanques, verdoses. Ciutat de nines i de caps de música. El plateresc i el barroc de Sevilla es contorsionen d'una manera alegre plena de trapasseries. Només hi ha a Sevilla un edifici que sigui positivament imperial i imponent, en aquell sentit que un sent l'imperialisme espanyol del segle xvr, anant de l'Escorial fins als erms d'Extremadura, que és allò on fou parida entre altres contorsions la conquesta d'Amèrica. Aquest edifici típicament representatiu d'allò que a Espanya representa l'Escorial, és l'Arxiu d'Indies.

Sembla que un cop iniciada la colonització a les Amèriques, acudien a Sevilla tota mena de marxants de bestiar, de roba i de queviures que anaven a raure al Nou Món. Es feia una gran fira als volts de la Catedral, i els dies de pluja o de mal temps, tota la mercaderia es refugiava dins del temple immens, que quedava convertit en un mercat de Calif. Felip II, l'home de més principis que ha produït Espanya, va voler acabar amb els mercaders que envaien el temple i feu construir una gran llotja per al comerç de les Amèriques. L'obra l'encarregà a Herrera, l'arquitecte de l'Escorial, i l'obra, un cop acabada, va respondre d'una manera exacta a la mentalitat de Felip II i del seu austeríssim arquitecte. Entre tota l'arquitectura apassionada i graciosa de Sevilla, aquest edifici, d'una sobrietat i d'una grandesa que fan tremolar, demostra que Felip II i el seu arquitecte no estaven per romansos. Des de fa molt temps aquest gran local està convertit en Arxiu d'Indies. Dificilment es pot trobar una caps de pedra tan adient per a conservar aquest gran feix de paperassa heroica. En definitiva, l'Arxiu d'Indies és la cosa més forta de Sevilla i el document més heroic de tota la història d'Espanya. Si avui dia Espanya pot presentar alguna cosa en el balanç de l'eternitat que pesi de debò i tingui una gran categoria, és sens dubte aquest Arxiu d'Indies.

Jo de molt temps m'he interessat a llegir documents de primera mà, referents a la conquesta i descobriment de les Amèriques, i m'he adonat del malament que ens ensenyen a l'escola aquesta part—la més apassionant de totes—de la història ibèrica. Són poquíssims els espanyols que avui dia en saben alguna cosa. Vagament i emfàticament es citen quatre noms i quatre fets. Jo crec que s'ha d'haver estat a Extremadura i veure la tragèdia del país i la magnificència de les pedres per a comprendre d'una manera humana la colonització de l'Amèrica feta pels espanyols.

El que sigui curiós d'aquestes grandioses embranzides dels temps passats, l'ha de commoure fatalment una estona de calma i de meditació a la plaça de Trujillo, i sobretot dins d'aquest inesgotable arxiu de Sevilla, on canta sobre el paper, d'una manera vivíssima, l'acció d'Espanya damunt d'Amèrica. Milers de carpetes, curiosament arxivades, amb la fredor i la serenitat que acostumen a tenir aquests centenars de paper vell endreçats per la ciència moderna, acusen i exalten tres segles d'heroisme i de bogeria, de pirateria i de generositat, de murreria i de bona fe. Tota la paradoxal història de l'Amèrica llatina sota la mà dels reis d'Espanya viu en aquest arxiu monumental.

Gràcies a l'amabilitat del director-arxiver he pogut veure documents únics. Els més apassionants, però, constitueixen un fons adquirit per l'Estat quan l'Exposició de Sevilla. Aquest fons de documents se'l va vendre el duc de Veragua per un milió i mig de pessetes, i conté tota la part més viva i més fresca del descobriment de les Amèriques. Hi ha una sèrie de cartes dels Reis Catòlics recomanant l'economia de l'expedició i donant ordres perquè les velles de les naus i la fusta sortissin a un preu enraonat. Hi ha gran part de la correspondència privada de Cristòfol Colom i dels seus companys. No hi ha dubte que aquesta mena de documents a qualsevol persona que senti una mica la història li produïx una emoció autèntica.

Entre els moltíssims papers prestigiosos d'aquest arxiu, he llegit una carta de Cervantes al rei, demanant-li un càrrec a les Amèriques. Cervantes encara no havia escrit el *Quixot*, i explica en la seva petició tots els seus mèrits i treballs personals i la seva gran misèria. Al costat de l'autògraf hi ha una nota informativa firmada pels membres del Consell d'Indies, denegant la petició de Cervantes i dient-li amb bones paraules que es cerqui feina i que els deixi estar tranquils.

JOSEP MARIA DE SAGARRA

Sevilla, maig.

GUTENBERG, S. A.

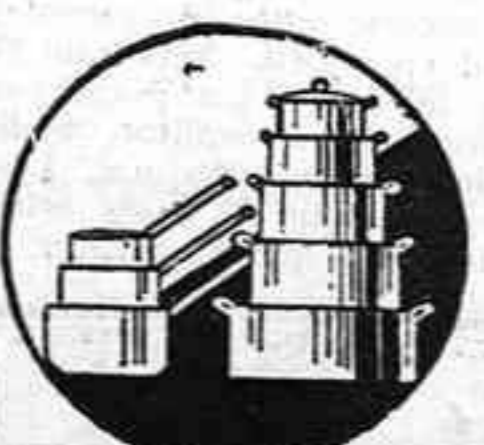
Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques

Nàpols, 215 - Telèfon 55723
BARCELONA

LLORENS

RAMBLA DE LES FLORS - 30

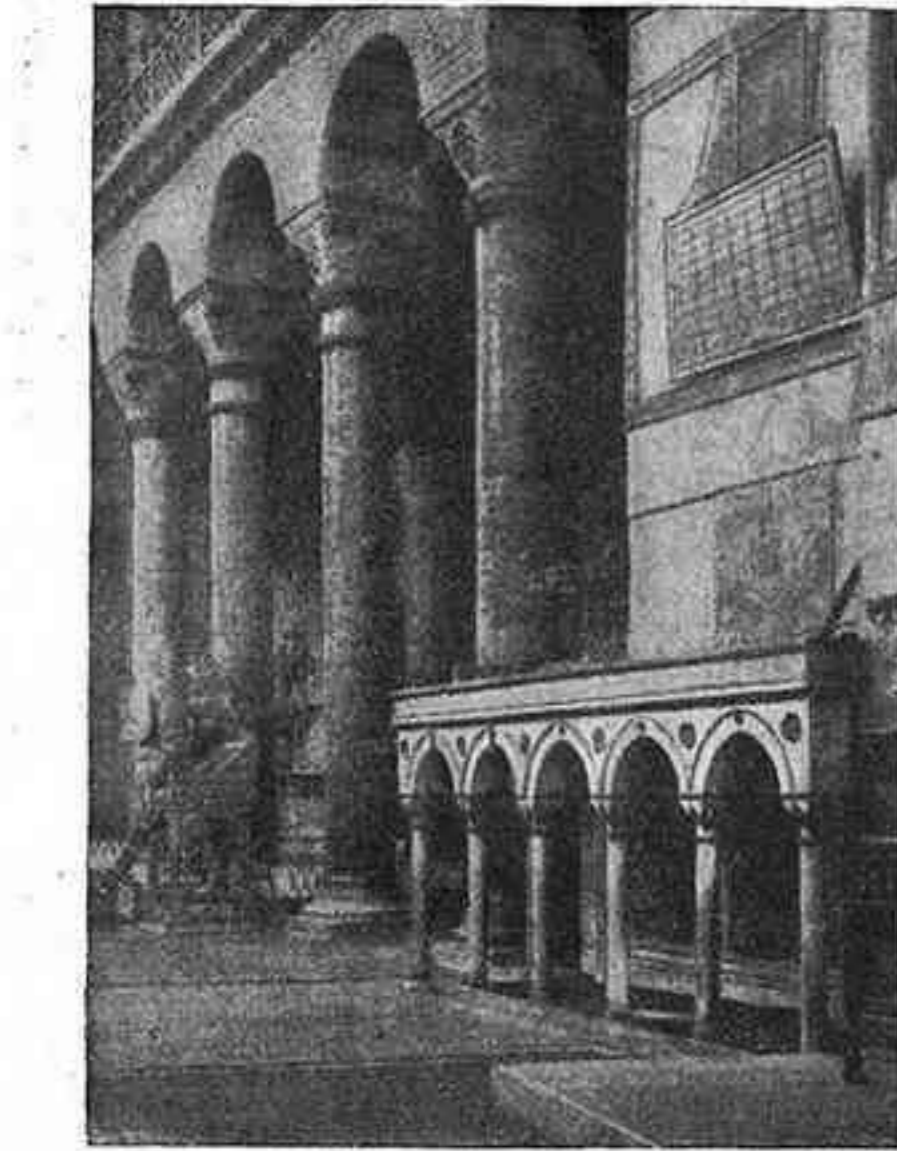

Santa Sofia

Parlant no fa gaires dies dels problemes religiosos en el món modern o món de la ciència, retriem el cas del Japó, influït per la civilització europea, a la recerca d'una fe religiosa, i darrerament, el cas d'Alemanya, cercant un neopaganisme germànic, per tal de substituir les restes de les diferents formes de judaisme i de cristianisme (que en el fons també és judaisme), que volen acabar d'esborrar de l'Alemanya moderna, on davant de l'empenta de la civi-

lització científica, van desapareixent com de pertot arreu.

Però no és sols Alemanya cansada de la Bíblia i el Japó cansat del sintoisme i desenganyat de l'antic politeisme, més o menys religiós, que va tenir *in illo tempore*, és, també, tota l'Àsia en pes, donant senyals de cansament del bramanisme i del budisme, que per força tenen de recular davant de la invasió científica, que no pot admetre cap imposició mitològica ni moral que no vagi avalada per la ciència, filla de l'observació i l'experiència, perquè, com és sabut, l'experiència és la mare de la ciència.

Dos aspectes de l'interior de Santa Sofia

lització científica, van desapareixent com de pertot arreu.

Però no és sols Alemanya cansada de la Bíblia i el Japó cansat del sintoisme i desenganyat de l'antic politeisme, més o menys religiós, que va tenir *in illo tempore*, és, també, tota l'Àsia en pes, donant senyals de cansament del bramanisme i del budisme, que per força tenen de recular davant de la invasió científica, que no pot admetre cap imposició mitològica ni moral que no vagi avalada per la ciència, filla de l'observació i l'experiència, perquè, com és sabut, l'experiència és la mare de la ciència.

Es cert que el bramanisme i el budisme encara s'aguanten i continuen tenint, segons llegim, un nombre prodigiós de creients, per les nombroses poblacions que agafen i perquè la influència científica europea no ha penetrat en tota l'Àsia amb el braó que ha penetrat al Japó, que li ha sabut obrir les portes de bat a bat, convidant-la a viure a casa seva.

Però allò on la taca d'oli de la llàntia encesa de la ciència es pot estendre, el bramanisme i el budisme tenen de recular com el sintoisme al Japó i el cristianisme a Alemanya. El bramanisme i el budisme, pura mitologia còsmica i un i pura psicologia moral l'altre, com el sintoisme i el cristianisme, tenen mala peça al telar. Tenen les hores de vida comptades. Tot depèn dels anys, o si voleu, dels segles, que la llum de la ciència tardí a penetrar en llurs santuaris o en llurs entoniments, més tancats que els santuaris.

Totes les religions que tenen per base la mitologia o la moral estan destinades a desaparèixer, perquè per venerables que siguin, no són més que supersticions.

Ara acabem de llegir en un article publicat al periòdic *Le Temps*, del qual som subscriptors, que ha arribat l'hora científica a l'islamisme, la cèlebre religió de Mahoma. El temple de Santa Sofia o Hágia Sofia, com en deien el grecs, o Aya Sofya, com en diuen els turcs, ha tancat les portes.

Aquest famós temple de Constantinoble, la ciutat de Constantí, un moment capital de la cristianitat, que va segellar aquesta capitalitat amb aquest temple, porta un rètol a la porta que diu: *La mesquita està tancada per causa de transformació en museu.* (Entre parèntesis sigui dit, nosaltres parlàvem, ja fa temps, que confíavem veure un dia a la Catedral de Barcelona un rètol que digués: *Edifici per llogar.*)

Santa Sofia, fundada per Justinià, el segle VI de l'era cristiana, dedicada, no a la màrtir romana d'aquest nom, que serveix per fer el joc de paraules, sinó a la Santa Saviesa o Saviesa divina, perquè, com és sabut, Sofia, en grec, vol dir saviesa, i que segons diu l'articulista del *Temps* és el santuari cristià més antic de tots els que ens han pervingut en llur estat primitiu, fou convertida en mesquita o temple musulmà pels turcs l'any 1453. tres dies després de llur entrada a Constantinoble, esdevenint el símbol concret del triomf de l'Islam damunt del cristianisme. Fou la resplendor de la mitja lluna, brillant sobre la creu, al cel de l'Orient, i la victòria esclatant i palesa de Mahoma damunt del Crist, que va desconcertar tota la cristianitat, acostumada fins aleshores a creure en miracles.

La Catedral de Constantinoble, l'Istanbul dels turcs, o Estambul, que en diem nosaltres els europeus, que segons el mateix articulista fou judicada com la més perfecta de les reixides monumentals de tots els temps, després de representar el triomf de l'islamisme damunt del cristianisme, ara aquests dies, per iniciativa del president de la República Turca, que es diu Kemal Atatürk (turc de noms i de fets), ha esdevingut la representació de la desfeta de l'islamisme, que, a desgrat de tenir més

fidels que el cristianisme, perquè viu en terres de més habitants i de més ignorància, ha tingut de claudicar, com totes les religions conegudes, davant del triomf de la ciència.

Kemal Atatürk, representant de la nació més civilitzada de l'islamisme, ha volgut donar el senyal que aquesta religió havia acabat com les altres i ha publicat un decret convertint l'església en museu.

L'Albert Gabriel del *Temps* comenta

Dos aspectes de l'interior de Santa Sofia

aquest decret presidencial, dient, amb tanta gràcia com encert, que l'hauria pogut acompanyar dels següents o semblants comentaris, que copiem a continuació: «Sense oblidar res, sense renegar de res del nostre passat, estem, des d'ara endavant, més orgullosos del desenvolupament de les nostres carreteres i dels nostres camins de ferro, de la construcció de les nostres fàbriques i de les nostres escoles, que de la transformació d'una església en mesquita. La mesquita Aya Sofya era la casa d'un grup de fidels, oberta amb prou feines als homes d'una altra fe. En instal·lar-hi un museu, hem volgut que una de les més grans entre les obres d'art sigui accessible, sense reserves, als estudis i a les recerques dels artistes i dels científics i a l'admiració de tots els homes.»

Si l'Islam, afegim nosaltres, va transformar l'església en mesquita, ara la ciència ha transformat la mesquita en museu. El temple de l'Hágia Sofia passarà a ésser el temple de la Filosofia. L'Hágia passa a ésser la Filo. Resta, però, la Sofia. Si l'Hágia, com hem dit, vol dir la santa, Filo vol dir l'amant, com és sabut, i Sofia vol dir la saviesa, com també hem dit, podem dir que se'n va la santa que representava la superstició, i queda l'amant, que representa la concepció científica destructora de totes les supersticions.

No és, com saben els nostres lectors, que suposem que ja ens comencem a conèixer una mica, amb el temps que fa que ens tractem, que ens alegrem que el temple hagi perdut la religió. Això no. Nosaltres, que som els més religiosos del món, volem els temples per a la religió i per a res més que per a la religió. Si la Catedral estigués per llogar, seriem els primers de llogar-la (si ens entenim de preu). El que hi ha, és que si ens n'alegem molt, és pel triomf de la ciència damunt de la ignorància, que aquest fet transcendental representa, dada la importància i la significació de Santa Sofia, que, com és sabut, no és pas el primer temple convertit en museu. Ens n'alegem perquè aquest fet ens permet esperar (encara que asseguts) l'hora en què la religió hi tornarà a fer l'entrada triomfal, en companyia de la mateixa ciència que l'ha desnonada i li ha tirat els mobles al carrer. La ciència l'ha tret i la ciència la retornarà, després de la purificació del temple. Neta de tota mentida i brillant de tota veritat, el món la veurà tornar a pendre possessió solemnement de la basílica de Santa Sofia.

La ciència fa molt bé de combatre les religions falses, però no té d'oblidar que sols ella té de recolzar la veritable.

No cal dir, modestia a part, que la religió que hi tornarà a entrar no serà la de la Bíblia ni la del Coran, ni la dels jueus ni la dels moros, ni la d'Israel ni la d'Ismael, que eren les que es disputaven el temple, sinó la nostra, la dels catalans, com a filla única que és de la Sofia, no de la Santa o Divina, sinó de la natural i humana, la Sofia de casa, la nostra estimada Sofia de noms i de fets, aquella que tots els catalans estimem, perquè és l'única que es deixa guiar pel seny i és la més entenimentada del món. Li podríem dir el que el nostre gran líric Ausias March deia a la seva estimada Teresa Bou:

*Plen de seny,
jo'l que més am en vós és vostre seny.*

Si un dia els catalans arribant a l'Orient van conquerir amb feres indomables Atenes i Constantinoble, dia vindrà que sense guerres ni sang veuran la religió catalana, filla de la tradició científica de la nostra terra, resplendir a l'altar major de Santa Sofia. La mitja lluna, vencedora de la creu, apagant-se al cel de l'Orient, és l'anunci de la claror del dia.

No ens estranyaria tampoc gens, posats a tirar llarg, ja que no ve d'un pam, veure la nostra religió al Partenenon d'Atenes, un altre temple esdevingut museu. Res més natural que la religió catalana, filla de la ciència clàssica, tingui per temple l'obra arquitectònica filla predilecta de l'art clàssic.

FRANCESC PUJOLS

Mirant a fora

Controvèrsia

Flandin és un home flemàtic. Amb el braç trencat, es féu contar, un cop traslladat a la prefectura, les circumstàncies de l'accident, i en saber que l'autor de l'accident conduïa el cotxe de Renault, exclamà:

—Es un sistema de contradicció imprevisit.

En efecte, aquell vespre mateix, el president del Consell francès i el diputat per Auxerre havien de sostenir una controvèrsia en una reunió política.

Ecos del jubileu

L'alcalde de Bermondsey no volgué ésser rebut pel rei el 18 de maig al·legant que les despeses del seu viatge privarien trenta nens de passar una setmana a les colònies escolars de mar. I, pels mateixos motius d'estalvi, no organitzà cap festa.

Una nit, dos mil persones desfilaron pels carrers de Bermondsey amb l'efigie de l'alcalde, la qual fou cremada davant la Casa de la Vila, al so de l'himne nacional, per haver privat la població de les festes amb què ella complava.

A Southport, s'ha acordat que durant les cerimònies els nens de més de catorze anys tindran dret d'anar a veure els films ordinaris reservats als adults.

A l'entrada d'un dels carrers d'un barri obrer de Manchester en què les cases desapareixien gairebé enterament sota les garlandes i banderes, hi havia una pancarta que deia: «Carrer prohibit als propietaris. Ens hem gastat els diners del lloguer.»

«Quan constato que n'és de fàcil de fer néixer l'entusiasme, tant si es tracta d'un jubileu com d'una cursa als armaments, gairebé em sembla sentir ja les aclamacions que saludaran la pròxima guerra.»

Gerald Barry, al News Chronicle de Londres (liberal).

Més val que hi posis la camisa. Si no potser es pensaran que celebrem el jubileu. (The Humorist, Londres)

Matineig

Molnar, l'autor de Liliom, obra part d'acció de la qual passa al cel, com en Perquè demà surti el sol, d'Angel Ferran, no és pas un home matineig. Es lleva tard i costa de veure'l abans de les dues o les tres de la tarda.

Una vegada fou desagradablement sorprès de rebre una citació judicial, en qualitat de testimoni, per a dos quarts de nou del matí. Es clar, no va anar-hi, ni va compareixer tampoc a una segona citació; no més a la tercera, i sota l'amenaça d'una multa i d'una detenció en cas de no satisfer l'import d'aquesta, es decidí i pogué anar al jutjat en companyia del bon amic que l'havia tret del lli.

Feia molts anys que Molnar no havia anat pel carrer a aquelles hores. Llavors, sorprès de veure-hi tanta gent, exclamà, admirat: —Déu meu! Quants testimonis!

Lloyd George i Bonar Law

També Lloyd George, el fi galès, acaba de publicar les seves memòries sobre la gran guerra. Fins ara tots els que intervingueren en la direcció d'aquell conflicte havien adoptat un cert conformisme en l'explicació dels fets bèl·lics. Però Lloyd George no creu pas que no hagi d'ésser una excepció en tot. Les seves memòries són, doncs, escrites en un to molt diferent de les fins ara conegudes.

Per exemple el galès explica que en el curs de les negociacions hagué de collar, moltes vegades, amb Bonar Law. Tot el que Lloyd George té de fantàstic, Bonar Law ho té de trist i ensopit. Anaven al teatre, a París, i Bonar Law sortia als passadissos a fumar la pipa. Anaven a sentir Mozart, i s'avorria. Una vegada eren a Niça. Feia un temps esplèndid, el paisatge era incomparable. Tot passejant s'aturaren en un camp de golf on hi havia unes dones bellíssimes. Lloyd George cridà l'atenció de Bonar Law.

—No em diuen res les dones — replicà el famós financer.

—Voleu explicar-me — exclamà desesperat Lloyd George — què us interessa. La naturalesa, la música, el teatre, les dones, res no us diu res. Quines són les vostres preferències?

—M'agrada el bridge — va respondre, somrient, Bonar Law.

CASA REÑE
COPIES a màquina
CIRCULARS
amb multicopista a preus reduïdíssims
TRADUCCIONS de l'anglès i francès
MONT-SIÓ, 18, pral. - Tel. 18053

L'ALLIBERADOR DE POLONIA El mariscal Pilsudski

Mentre Europa rebia amb general satisfacció la notícia de l'èxit de la visita de Laval a Varsòvia, dissipant així totes les inquietuds per la política internacional de Polònia, i el ministre d'Afers estrangers de França prosseguia el seu viatge per a completar l'obra d'aclariment de la situació política de l'est europeu i de consolidació de la pau, una fúnebre notícia arribava de Varsòvia: la mort del mariscal Pilsudski.

amargat. Si durant la guerra el combaté amb els alemanys, fou perquè creia que el que de primer calia era treure les tropes russes del territori polonès. Aconseguint això, combaté contra els alemanys amb no menys ardeor. Fou fet presoner i reclòs a Berlín; degué la seva llibertat als revolucionaris.

Pilsudski ha estat essencialment un polonès, amic per sentiment de França, la qual

El mariscal Pilsudski amb la família reial romanesa (príncep Carol, princesa Helena, Pilsudski, reina Maria, rei Ferran, princesa Irene de Grècia, príncep Nicolau de Romania, ambaixador de Polònia a Bucarest)

Amb Pilsudski no desapareix un simple home polític o un cap d'Estat, un i altre fàcilment substituïbles i de pressa oblidats; sinó una bella figura, una personalitat gairebé llegendaria dels nostres temps. La seva vida, de caires si es vol romàntiques, és també entreteixida de realitats.

Quants anys han passat? Qui els compta, en aquest moment? La guerra encara era llunyana i res no la feia preveure, aquella nit de gener que, en un cafè de Montmartre, Amilcare Cipriani, un revolucionari italià que vessà la seva sang en favor dels grecs contra els turcs, ens presentà un en-carca jove socialista polonès, refugiat a París fugint de la policia tsarista. Era Joseph Clemens Pilsudski.

Socialista? Així ens ho digué Cipriani; però en aquella única conversa — i per això inoblidable — que hi tinguérem, Pilsudski ens semblà per damunt de tot un gran polonès, que comprenia l'horror de la situació del seu país, a l'alliberació del qual dedicava totes les seves grans, inexhauribles energies. No de Marx ni del *Capital* ens parlà Pilsudski aquella nit del gener de 1904, sinó de la passada grandesa de Polònia, del martiri que sofria el poble polonès, dominat, esclavitzat, partit entre tres Estats, gairebé destruït. I quan parlava del seu alliberament, de la seva reconjunció — en la qual tenia una fe profètica —, els seus ulls llamejaven. Semblava que en la seva fantasia es presentés l'espectacle de la fugida dels opressors i la resurrecció del seu país que un dia fou gran.

En aquell moment — donada la situació europea d'aleshores — Pilsudski no podia ésser pres sinó un somiador, un gran somiador, i res més. El destí l'afavorí, però ell fou un gran constructor. La Polònia unida, lliure, és avui un fet, i és obra seva.

Joseph Clemens Pilsudski havia nascut a Zulow, poblet pròxim a Wilno, en 1867; tenia doncs seixanta-vuit anys, i seixanta-vuit anys de vida intensa que han acabat afloïnt la salut d'aquell home robust.

Mentre Laval i Beck esvaien els darrers núvols que obscurien l'horitzó franco-polonès, el mariscal moria en el seu palau del Belvedere, potser sense saber els bons resultats de la visita de Laval a Varsòvia, el mariscal que havia trobat a França un gran ajut en hores d'angoixa.

S'ha escrit molt a propòsit — i a despropòsit — de les darreres vicissituds de la política exterior polonesa, que tothom sabia dirigida personalment per Pilsudski. Fins s'ha dit que aquest, tot d'una, s'havia tornat germanòfil. Si això ha arribat a coneixement seu, el deu haver indignat més

sempre ha exercit una decisiva influència espiritual sobre Polònia, tant en els temps de la passada grandesa com en els de servitud a l'estranger i els de la resurrecció contemporània.

No és ara el cas d'ocupar-se amb amplitud de la política exterior de Polònia; diguem només que el pacte germano-polonès, basat en el compromís de no recórrer a les armes per a resoldre conflictes entre els dos països, i estipulat per un període de deu anys, fou acceptat pel govern de Varsòvia amb fins de pau i sense renunciar per això a les seves aliances i amistats. La posició geogràfica de Polònia explica moltes actituds que d'antuvi no són gaire comprensibles pels europeus occidentals.

Maria Billewicz, la seva mare, que es comportà heroïcament en la insurrecció de 1863, influí molt en la formació del caràcter i de l'esperit de Pilsudski. Ella l'amarà d'esperit polonès i li ensenyà la història del seu país. Infant encara, Pilsudski ja sentia en l'ànima el turment de veure el seu país dominat per l'estranger.

En 1875, la família es traslladà a Wilno, i Pilsudski ingressà a l'Institut, on va trobar aquells terribles russos, dels quals havia sentit parlar tant, i coneegué les atrocitats dels agents tsaristes contra els polonesos. La seva mare l'induí a formar, junt amb el seu germà Bronislau — que fou etnògraf i explorador — una associació secreta d'estudiants per a combatre l'ocupació estrangera.

En 1884 morí la seva mare i Pilsudski ingressà en el partit socialista. L'any següent començà a estudiar medicina en la universitat russa de Karkhov, d'on fou expulsat al cap d'un any i hagué de tornar a Wilno. Ell i el seu germà aparegueren complicats en un atemptat contra Alexandre III; fou condemnat a cinc anys de deportació a Sibèria.

En 1892 torna a Wilno i després a Varsòvia, on funda un partit socialista i es dedica a la propaganda patriòtica entre els obrers. Amb el seu amic Alexandre Sulikiewicz, imprimeixen una publicació clandestina, *Robotnik (L'Obrer)*, fins que la policia, en 1900, descobreix la impremta i Pilsudski és novament detingut. Però la seva obra no s'atura perquè l'organització que ell ha fundat té cura de prosseguir-la.

Hospitalitzat a Sant Petersburg, reix a escapar-se a l'estranger. Però un any després ja torna a ésser a Cracòvia, perquè no pot estar-se de lluitar pel seu país.

No és possible detallar els episodis de la vida d'aquest lluitador, car la seva vida fou una lluita contínua, des de la lluita armada de 1894, en la qual l'artilleria reduí els patriotes polonesos alçats, fins a la guerra europea i l'alliberació final consagrada pel tractat de Versalles.

Es sobretot en els seus darrers temps que la figura de Pilsudski ha estat més discutida, no solament per la política exterior descabellada pel seu país i que ell inspirava, sinó per la seva política interior. Però, sigui quina sigui aquesta i malgrat totes les reserves i objeccions que puguin fer-s'hi, un fet resta, i de considerable importància: si Polònia és avui una nació independent, miraculosament ressorgida en unitat nacional després d'un segle i mig d'ésser esclavitzada per tres Estats opressors, és a Pilsudski que ho deu.

TIGGIS

ALEXANDRE CORTADA

Fa pocs dies moria a Barcelona Alexandre Cortada, el nom del qual potser no dirà gran cosa a la majoria de la gent.

Es que Cortada era un home que no havia escrit mai i darrerament sortia molt poc de casa. Formà part de la colla de *L'Avenç* i influí en la vida intel·lectual del seu temps. Era també un gran col·leccionista, el més expert en pintura catalana del segle passat, d'un cop d'ull prodigiosament infal·lible.

MIRADOR dedicarà, en el seu número pròxim, l'atenció que es mereix a aquesta bella figura barcelonina.

Subscriu-vos a MIRADOR

Rambla del Centre, 19 (Llibreria Bergé) - Barcelona

BUTLETI DE SUBSCRIPCIO

El Sr. _____
que viu a _____
carres _____ n.º _____ es subscriu a MIRADOR
pel preu fixat de 3'50 ptes. trimestre.
de _____ de 193 _____
Signatura _____

FITO
CAMISER ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 41
Teléfono 44655

RICÍ GOLOSO PURGANT DELICIOSO

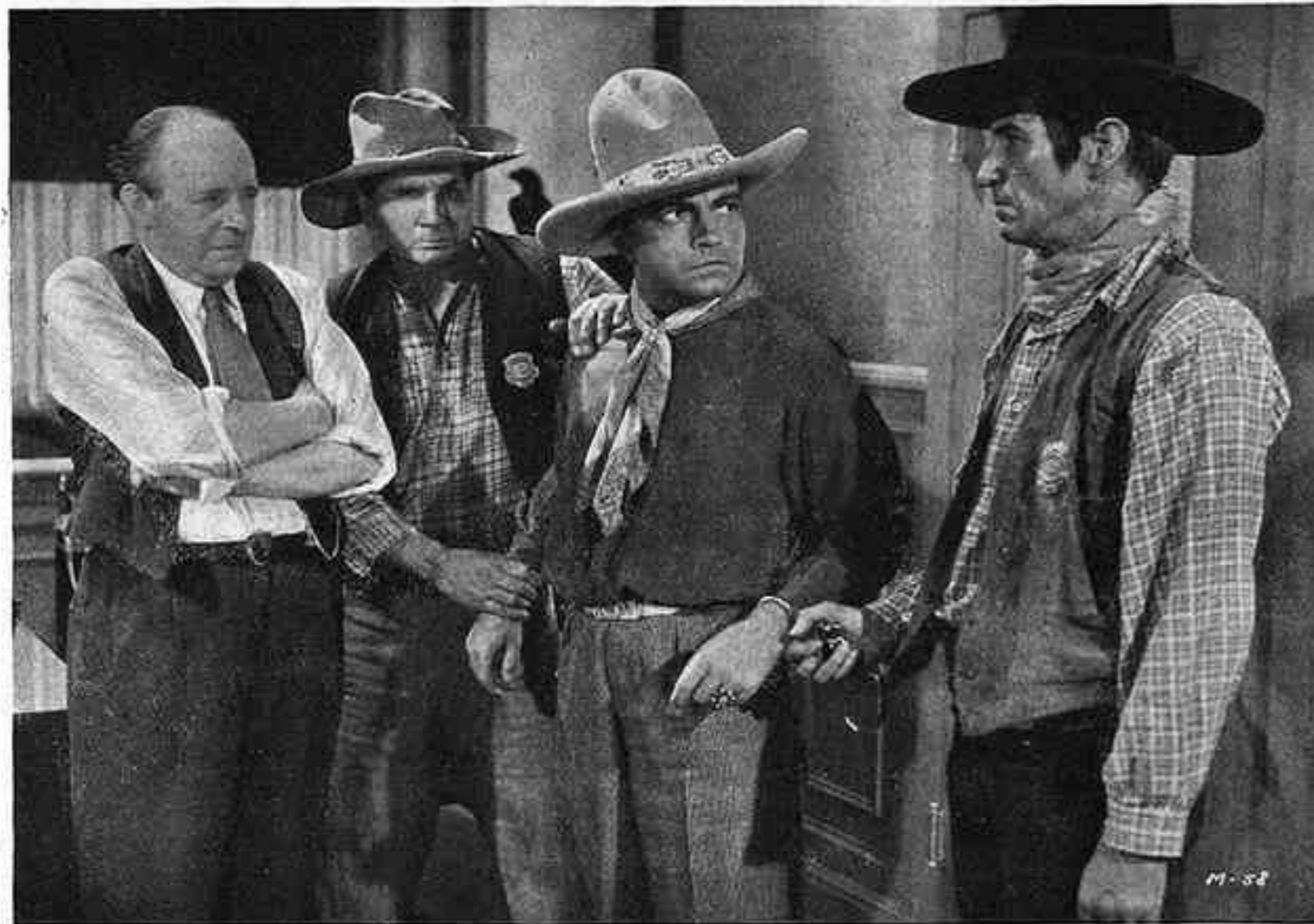
EL CINEMA

UN FILM D'ALAN CROSLAND

"MASSACRE"

Quan remembrem les nostres primeres impressions cinematogràfiques, indefectiblement acuden a la nostra memòria els pells roges. Les tropes federals acampades en un punt d'avançada, la bandera barrada i estrellada onejant damunt del campament, emblema de la civilització i de la justícia, una noia que vestia una brusa blanca — no hi faltava mai — i els indis bàrbars i ignorants, espiant amb astuta traïdoria el moment de llançar-se damunt dels innocents víctimes. L'espèctacle dels trets, els crits dels

de debò els indis. Vestits a l'europea, evangelitzats, vivint d'unes terres cedides galantment pel govern federal i administrats els seus béns per uns delegats que porten llur passió administrativa per uns viarans força tèrbols. En altres paraules, imagineu-vos un film que tracta de denunciar els abusos intolerables de què són víctimes aquesta pobresa gent. No hem de detallar-vos la classe d'abusos de què és ací qüestió. Imagineu-vos els com us plagui, que hi ha moltes probabilitats que us quedeu curts.

«Massacre»

genets assetjant els blancs, la nostra angouxa, la nostra esperança que no tardaran a arribar els reforços que salvaran la noia de la brusa blanca. I els reforços arribaven sempre a temps i els indis fugien esporadits a la desbandada.

I no obstant, el nostre ànim sofria estranyes vicissituds. La noia captava la nostra simpatia, i les nostres imaginacions d'adolescent, coaccionades per tanta gràcia i distinció enmig dels horrors de la guerra, ens inclinaven a pendre el partit dels blancs; però els indis, calla reconèixer-ho, eren de presència noble, coratjosos, hàbils genets i... eren a casa seva.

No hi ha mitjà de propaganda comparable al cinema. *Massacre* és el títol de la pel·lícula que ara donen al Maryland. Parla de la matança de pells roges que encara dura, d'aquella matança que els films americans suara alludits explicaven a la seva manera. L'exterminació d'una raça era pretext de films heroics que glorificaven el colonitzador i eren sense pietat per als indis. La història no feia sinó repetir-se. El públic no tenia temps de pensar en la veritat, tot veient com eren de bons els colonitzadors i de belles llurs mullers i llurs filles.

Els anys han passat, i quan un pell roja apareix a la pantalla, és regularment sota els trets d'un home reclat, motiu d'exhibició en una fira forana.

Altra cosa és en *Massacre*. Ací retrobem

Hem dit que no hi havia millor propaganda que aquella que el film és capaç de realitzar. Aquest film contra unes certes institucions és produït per la mateixa marca (Warner Bros) que ha atacat el règim de presons de certs Estats federats en *Jo sóc un fugitiu* i el règim dels reformatoris en *Pel mal camí*. Podria ésser que darrera aquesta passió de desacreditar determinades organitzacions oficials, hi hagués dissimulada una campanya electoral, no pas amb efectes immediats, naturalment — un film no pot ésser un míting polític —, però sí amb miras a anar preparant l'atmosfera, perquè el que és d'això, ja ho crec si n'és capaç un film!

Massacre ens presenta un pell roja ja aparentment del tot europeïtzat. Un dia retorna a les seves terres i s'adona de com els seus són objecte de tota classe d'ultrages i d'exploacions. Ultratge i explotacions que ell té ocasió d'experimentar d'una manera molt personal. Des d'aleshores no descansarà en la seva lluita contra aquest estat de coses, lluita que, naturalment — d'acord amb els canons de la producció americana —, acabarà feliçment.

La pel·lícula està ben realitzada per Aland Crosland. Hi ha aquella magnífica progressió dramàtica tan ben muntada gràcies a l'acceleració del ritme, acceleració que culmina en un *allegro* final, si fa no fa com aquell que cloïa el film *Pel mal camí*. Persecucions, turbes incendiàries, moviment trepidant, tots aquells motius que vénen ací com per demostrar que no és tant l'assumpte que determina el ritme, com el ritme el que determina l'assumpte.

Els dos principals papers d'aquest film són: ell Richard Barthelmess i ella Ann Dvorak.

Una pel·lícula, com ja hem dit, d'Aland Crosland.

JOSEP PALAU

PANORAMA

El IV Concurs Internacional del Film Amateur

Avui té lloc la inauguració del IV Concurs Internacional del millor film d'amateur 1935, concurs que tenim el goig de veure a Barcelona, gràcies a la Secció de Cinema del Centre Excursionista de Catalunya, que ha tingut cura de la seva organització.

Concorren a aquest concurs amateurs d'Alemanya, Anglaterra, Argentina, Àustria, Bèlgica, Canadà, Estats Units, França, Holanda, Hongria, Irlanda, Itàlia, Iugoslàvia, Japó, Portugal, Suècia, Suïssa, Txecoslovàquia i segurament encara algun altre país que quan es publiquin aquestes ratlles ja es sabrà.

Com podreu veure, un èxit! El que us interessa saber és que una selecció d'aquests films estrangers serà projectada en una sessió que tindrà lloc dilluns dia 20 al Fèmina, en honor dels delegats estrangers.

Apunteu-vos doncs aquesta data: 20 de maig.

Notes breus

—Ens sembla un encert la iniciativa que ha tingut el Fantasio d'organitzar una setmana Pagnol amb la projecció dels dos films *Marius* i *Fanny*. Quant a *Fanny*, creiem que tot el que pugui dir-se d'aquesta pel·lícula equival a parlar de l'obra mateixa de Pagnol. Entenguem's això com el millor elogi que pugui fer-se d'aquest film, una de les coses més emocionants que aquest any hem vist al cinema.

—El film d'espant *El novè hoste*, que donen al Capitol, és fet amb solta. Això quant a la realització. Respecte al contingut, heus ací la remarc que hom no pot menys de fer. Pres al peu de la lletra, el film és d'una puerilitat inconcebible; però pres com l'expressió mítica d'una gran experiència moral, aleshores sí que resulta reeixit.

Vuit invitats amenaçats per un enemic, de fet inexistent. No hi ha altre enemic que llur pròpia consciència afeixugada per faltes innombrables. Com cada un és víctima de la seva pròpia feblesa moral és el que la pel·lícula fa veure. Solament una parella que sabrà conservar un xic de serenitat i reparar a temps una conducta passada, aconseguirà vèncer l'enemic comú i exterminar-lo.

—Al Catalunya. *El àngel del arroyo*, i al Capitol, aviat *El hijo de nadie*. Quins dos títols! Ni pintats per revelar la concepció que del públic es fan certs caps de publicitat. Però no caldrà dir que no responen, ni l'un ni l'altre, per res al títol original. Com és que no hi ha una llei que empari els films i els salvi d'aquest desprestigi amb què la incapacitat dels traductors els estigmatitza?

Quin concepte més vexant del públic!

Estrella xinesa

Miss Butterfly Hu, estrella xinesa que ha visitat Rússia acompanyada de l'actor xinès Mai-Lang-Fang

FITO
CAMISER ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 44
Telèfon 44655

PUBLI-CINEMA
Passatge de Gràcia, 37. Telèfon 79681
Sessió contínua de 11 matí a 1 mitjanit
SEIENT, UNA PESETA

CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges U. F. A. exclusiu

LA DIOSA PRIMAVERA
Dibut en colors de Walt Disney

CASAMENT CAMPEROL A SCHWALM
Documental molt interessant

NOTICIARIS D'ACTUALITAT MUNDIAL segons visió PARAMOUNT i ECLAIR JOURNAL; exclusiu.

JORDI V D'ANGLATERRA
(Silver Jubilee)

TELEVISIO

Tremolen: un nou progrés és a punt de realitzar-se: la televisió. En una estació oficial de T. S. F. m'havien ensenyat l'aparell construït, amb el petit rectangle misteriós en el qual s'inscriuran totes les imatges del món. Ja fa, doncs, bastants anys que l'invent hauria pogut quedar enllestit i explotat a França, de no ésser l'obstacle permanent que Rabelais anomenava *faulte d'argent* i que potser no és sinó una mala concepció dels capitals a comprometre's. Se sap que Anglaterra funda als voltants de Londres la primera estació. El cost serà de quinze milions, quantitat que no sembla

Però, no tot són flors i violes. Així, el llaua no es podrà evitar, al contrari. Impossible imitar la veu d'un criat per dir: «El senyor acaba de sortir». El llaua veurà la vostra imatge a la pantalla i exclamarà: «Ah! Ja us tinc i no us deixo anar! Feia segles que volia fer-la petar amb vos... D'altra banda, trobo que no feu gaire bona cara... Haurieu d'anar a veure el meu metge... I a part d'això, què hi ha de nou?» La senyora d'edat que en un dia, fullejant la guia, trobarà el número de telèfon d'un amic llunyà de la seva joventut, li infligirà la imatge caricatural d'un amor

Barthélemy, inventor del procediment de televisió instal·lat a França

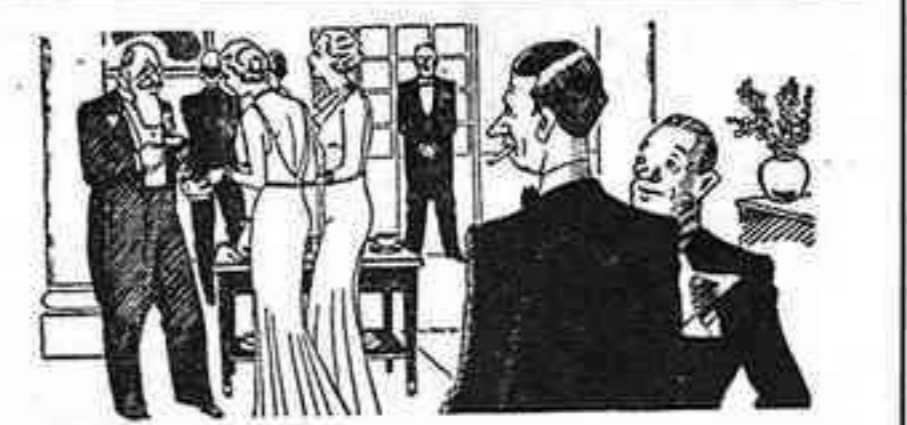
pas excessiva. Aquesta suma, no s'hauria pogut trobar en els vuitanta o cent milions anuals que forneixen al Tresor les emissores de T. S. F.? Amb quinze milions més s'establiran els programes. L'aparell pot donar vint-i-cinc imatges per segon. Serà possible, doncs, la reproducció dels films, i hom ho tindrà tot a l'abast de la mà! Meravel·lós! Espaterrant!

A primer cop d'ull, aquests progressos són, més que res, substitucions. No creen res: divulguen. En resum, és el triomf de l'ersatz, mot del qual em satisfà que no s'hagi trobat un equivalent francès, en aquest país on sempre ha plagut de fer el treball ben fet, acurat, primmirat, la bella i autèntica matèria. Un obrer que adobava davant meu una tauleta, em deia amb una viva satisfacció: «Quin gust treballar caoba massissa, senyor!» Aquest home estava tip de placats.

La televisió serà un ersatz del cinema, el qual, vulguis o no, i sobretot d'ençà que és parlat, constitueix un ersatz del teatre. Els plafons han estat reemplaçats per un paper, sobre el qual, per un invent d'altra banda encisador, es disposa un quart de mil·límetre de serradures. Heus ací la perla obtinguda, el caviar manllevat a peixos que tenen un vague parentiu amb l'ersatz. Breu: el mot «menar»: mena d'or, mena de brillant, mena de fusta, mena de cristall, mena de tragèdia, mena de realisme, tastar una mena de dinar, dinar una mena de sopar, taxià T. S. F. mena de concert Pachelbel, aquest mot, manllevat als venedors de mercaderies amb rebaixa, avui gaudeix d'una fortuna a la qual no ha contribuït pas poc la nostra confrare Odette Pannetier, que l'empra amb una malícia ben divertida.

Resignem-nos per endavant, doncs, a la televisió, ersatz de l'ersatz. No farà pas més mal al cinema que el que el cinema ha fet al teatre, però durà una nosa a la lluire expansió del talent. En efecte, com que les imatges seran projectades a domicili i els diàlegs també, hom demanarà, de segur, als autors, que tinguin força seny i treballin per al cercle familiar, els infants compresos, cosa que treurà tot relleu a les obres difoses.

Afegeixo que el telèfon molt aviat serà proveït d'un aparell televisor. Després ja s'apanyaran perquè es puguin tenir converses entre diversos abonats. No s'invitarà a dinar per fer una xerradeta, cadascú restarà a casa seva. Això no resultarà per als xofers, hotelers, cafeters, sastres, modistes...

—Dóna un milió de dot a cada filla. —Trobo que en un cas així s'hauria de permetre la bigàmia.

(Ric et Rac, París)

4ª Y ULTIMA SEMANA
TRES LANCCEROS BENGALIES
SIN REESTRENO HASTA OCTUBRE
COLISEUM

fins aleshores refugiat en els núvols rosats del passat: «Ets tu, Lleó... Senyora?... Senyora! Que no em coneixes? Eugènia! — Oh! Déu meu! — Sí, sí, tens raó. — Però tu sempre amb la teva bonica veu...»

No és gaire bo tenir a domicili tantes ocasions de distracció. No queda lloc per a la meditació, ni per a la lectura, ni tan sols per al repòs... Un tomb a la manivella i heus aquí *girls* per als amateurs, un altre tomb, i una orquestra; un gest, i s'emmarca la simpàtica cara d'una persona a la qual no haurieu gosat visitar... Tot això és pràctic, evidentment, però...

Plego. Per un moment he tingut la baixa intenció d'estripar aquest article, per reemplaçar-lo per crits de joia a l'anunci d'aquest esdeveniment. Pensava en Edmond de Goncourt, fent, a les acaballes de la seva vida, un petit acte titulat: *A baix el progrés!* que un jove auditori acollia amb respecte, però no sense una lleugera mofa...

Però no es tractava sinó de petits progressos. Els grans, en general, són mortífers. No obstant, si no voleu passar per un vell *scheik*, com deia Flaubert, convé acollir-los amb una joia hipòcrita... Després de tot, en sortir del soterrani on ens havíem passat el primer film, érem alguns a declarar: «Això no té pas gaire més interès que el calidoscopi de la nostra infantesa».

HENRI DUVERNOIS

(Copyright Mitropress)

MARYLAND
Avui i tots els dies un doble programa Warner Bros S. A. E.

MARINERO EN TIERRA
per JOE BROWN

MASSACRE
(LA MATANZA)
per RICHARD BARTHELMESS

Teatre Espanyol

Un èxit extraordinari del gran documental rus

LA SEXTA PARTE de la fiera leas desconocida.

La veritat sobre la Rússia actual

ELS DRAMES DE L'OCEA
—Només faltava aquest *Normandie* per a tenir menys lluc encara!
(Rit et Rac, París)

ACTUALIDADES
de CATALUNYA 57-Tel:11701

Un programa insuperable

1. Noticiari Fox Mundial
La volta ciclista a Espanya. «Miss Espanya» 1935. El matx de futbol Portugal-Espanya. Flandria sofreix un accident automobilístic. El «Normandie» surt cap a l'Haïve, etc.
2. En el País de los bretones
3. Lucha libre (Documental)
4. Pim Pam Pum (Còmica)
5. El pescado mágico (dibuix Terry Toon)
6. El País de Bengala
Califa Mágica Fox

EL TEATRE

DOS BALLETS

Les estrenes

Encara que la reposició de *La Belle* a Londres en 1922 muntada per Diaghilev va semblar un acte de conrictió, el famós manàger va tornar de seguida als seus peccats de sempre: la dansa convertida en art aplicat i en pur pretext per a posar en escena la partitura d'un músic o l'obra d'un pintor. Ja en parlàvem l'altre dia. I, en els darrers temps del genial Sergi, els artistes i els compositors, més exigents que mai, van continuar dictant els seus capritxos al mestre de ballet. *Le Bal*, estrenat avui fa vuit dies al Liceu, és una mostra molt significativa d'aquella darrera època.

tercalant-hi elements coreogràfics manlleuats als altres actes i al *Casse-noisette* dels mateixos Petipa i Txaiovski. Aquest és el ballet que ara hem aplaudit al Liceu, i que anys enrera ja s'havia representat ací amb el decorat de Benoix. Apressem-nos a dir que aquesta vegada hem estat més de sort que anys enrera, i que els espectadors parisencs de 1923, els quals s'hagueren d'accontentar amb el decorat improvisat que hem esmentat. En efecte, si no hem vist els vestits que Bakst presentà a Londres, hem pogut meravellar-nos, en canvi, amb el seu decorat impressionant, recobrat, com

«Le Mariage d'Aurore»

Aquesta obra i *Le fils prodigue*, estrenats a París en maig de 1929, són els dos últims ballets que va presentar Diaghilev, al qual ja espiava la mort quan els va muntar, i clouen un cicle que havia durat vint anys: 1909-1929. La seva importància és doncs considerable.

En *Le Bal* domina també la preponderància de l'element pictòric, decorat i vestits. I fou muntat en una època en la qual el decorat, oblidant el seu rol teatral, era un simple quadre de cavallet ampliat amb una exactitud matemàtica per l'habilitat monstruosa del copista príncep Scherwachidze. Ja ningú no es recordava d'aquells temps en els quals un o Benoix eren uns pintors, però també un homes de teatre que sabien construir i no tan sols esbossar una tela de fons. Aquesta vegada l'artista davant el qual s'ha hagut d'humiliar el coreògraf, tractat com a parent pobre, és Giorgi de Chirico. Aquest pintor d'una Grècia enigmàtica i del misteri italià, de les estàtues adormides i de les perspectives inquietants, de les ciutats mortes amb carrers deserts, cases buides i balcons sense flors, aquest calculador glacial a propòsit del qual Cocteau ha parlat de *misteri laic*, ha pintat un decorat, ampliació d'alguna tela seva, que representa una sala plena de trossos de columnes acanalades i d'arbres morts, i ha obligat els dansarins a posar-se capítells com a copalla, perruques blanques amb rinxols d'estuc, i vestits decorats amb elements manlleuats a l'arquitectura i l'escultura clàssiques. Gràcies a la música de Vittorio Rieti, aquests lúgubres fantomes adquireixen moviment. *Le Bal* ens presenta tots aquests invitats de pedra que s'ascuen a uns bancs i contemplan la desfiliada d'algunes atraccions—el bolero espanyol, la tarentella napolitana, la variació de la dama jove—mentre es teixeix i desteeix l'idill entre el jove oficial i la dameta. La coreografia—signada Baltaxin en 1929, Massin en 1935—ens ofereix el trist espectacle de la dansa d'escola bàrbarament deformada amb l'única preocupació de fer coses que s'assemblin a la filosofia i a la plàstica dels quadros de Chirico. La tropa de Monte-Carlo ha defensat amb un braó malaguanyat aquesta pensada del complicat pintor italià.

Després d'aquest humor macabre i d'aquest lúgubre món de pedra, curosament desposseït d'aire i de palpitació vital, la simplicitat, la ingenuïtat, la serenitat, l'optimisme, el pur classicisme, en fi, de *Le mariage d'Aurore* són reconfortants de debò. La mateixa sensació de benestar deuen produir els marbres de Praxiteles o de Scopas després de contemplar les màscares negres del museu de Tervueren; Ingres després de les *Demoiselles d'Avignon* de Picasso o *La cena* de Derain.

El 3 de gener de 1890, dia de l'estrena a Sant Petersburg de *La belle au bois dormant* de Petipa-Txaiovski, fou una data memorable en l'època heroica del ballet rus, que s'alliberava a la fi de la dictadura dels virtuoses italians i de la música estrangera. Com hem dit, en 1922 Diaghilev reposava *La Belle* a Londres amb uns esplèndids decorats i vestits de Bakst. Aquesta audaç temptativa constituïa un desastre financer. Tot el material fou embargat. Un any després, l'incansable productor presentava a l'Òpera de París l'últim acte de *La Belle*, sota el títol de *Le mariage d'Aurore*, i amb uns decorats i vestits improvisats de Benoix i Gontxarova respectivament, tot i in-

tants d'altres, per la tropa de W. de Basil. A Rússia, *La Belle* fou estrenada amb decorats pintats per artistes competents i amb vestits dibuixats per Vsevolodski, el director-mecenas, diletant de talent, tan ric de ciència com d'imaginació. Més tard, tot això fou reemplaçat per una nova variant del pintor Krovopin, mal documentada i afeixugada de llorànt. Diuen que el decorat de Bakst que ara hem vist no és inferior a la primera ni, naturalment, a la segona d'aquestes dues escenografies russes. Columnes majestoses i escallinats monumentals donen a aquesta sobria arquitectura, tan grandiosa com fràgil, una impressió d'alcada i de profunditat considerable. Els conjunts compostos per Petipa, en evolució, davant aquesta tela de fons imponent, produeixen una emoció indescriptible.

L'acció de *Le mariage d'Aurore*, ballet-féerie, inspirada en els contes de Perrault, ha estat situada en un ambient Lluís XIV de fantasia, un gran segle imaginari. Unes cerimònies i danses de cort, d'una fastuositat ingènua, precedeixen les danses dels contes de fades—la *Caputxeta vermella*, el meravellós *Ocell blau*, les evolucions de la princesa Aurora i el príncep Encantador—plenes d'una fantasia infantil i d'una poesia finíssima. La coreografia de Petipa, amara de les més autèntiques essències clàssiques, ens ha produït l'emoció més pura que hem experimentat veient els ballets russos. Sense deformacions, ni contorsions, ni ganyotes, ni filosofia, ni pantomima, ni subordinació al pintor o al músic, sinó dansa fi en si, pura abstracció, aquesta coreografia conté tot el repertori extensíssim de passos de la dansa clàssica. Hi és tot en aquest ballet, que és resum i compendi, l'arquetipus, del classicisme més pur. Això és dansa, dansa veritable. Tota la resta és literatura, o música, o pintura. La suprema ordenació de la composició d'aquesta coreografia, la noblesa dels *adagis* i els seus desenvolupats sublims, la gran elegància de les variacions, passos i actituds són d'una claredat i una simplicitat, d'una harmonia definitives. Geometria pura del gran estil clàssic franco-rus que preferirem sempre a tots els *modernismes* del món. La successió de les set piruetes sobre la punta acabades amb actitud de les set dames d'honor sostingudes pels seus cavallers, successió d'una continuïtat sobrenatural; el pas de dos de l'*Ocell blau*, un dels fragments més prodigiosos de gràcia i d'imaginació de l'obra considerable de Petipa; els passos picats sobre la punta de dos de la princesa Aurora i el príncep Encantador o sigui el famosíssim pas de dos de *La Belle*, són pàgines inoblidables dins la història dels Ballets Russos. A Londres, la Nijinska va introduir en la coreografia de *La Belle* l'episodi dels *Tres Joans*. Llibertat perdorable i freqüent car el gran Petipa, per bé que molt respectuós amb els seus mestres, també feia el mateix amb les obres de Perrot i de Coraly. Però aquests *Tres Joans*, del més pur grotesc rus, desentonen al costat de la gràcia i la finesa de tot el *Mariage*. Paradoxalment, degut al seu moviment i al seu color, aquest fragment, el més impur, fou el més aplaudit pel públic.

Caldria citar tots els intèrprets. Tots han actuat amb una perfecció inimitable. Volem destacar, però, la tècnica formidable del *relevé* de l'extraordinària Tumanova, que es va fer aplaudir els meravellosos desenvolupats llargament sostinguts de la cinquena variació, extreta del *Casse-noisette*, i la suprema precisió de les seves arabesques en el pas de dos de la princesa Aurora. I cal esmentar també la gran virtuositat de Guerard, revelació sensacional d'aquesta temporada, que broda l'ornamentació subtil de la petita bateria i treu amb rapidesa fantàstica els enlluernadors petits *brisés*. Txaiovski va compondre la seva partitura segons els moviments indicats per Petipa i es va adaptar a les formes simètriques de la dansa clàssica, content de poder servir la dansa, amb una humilitat que no trobem en molts músics moderns aficionats a erigir-se dictadors.

SEBASTIÀ GASCH

Els amateurs de Lyceum Club

Els elements del Lyceum Club, seguint el costum iniciat la primavera passada, ens han donat en la d'enguany una vetllada teatral interessantíssima a tot ésser-ho, celebrada també al teatre Studium.

Fa molt de temps que en les pàgines dels periòdics es parla abundantment de teatre amateur. Desgraciadament, la majoria dels amateurs catalans es limiten a mal representar comèdies, seguint en tot i amb els desavantatges naturals—les petjades dels comedians professionals.

Per això les vetllades del Lyceum Club tenen un valor d'exemplaritat, que les diferencia notablement dels esforços similars. Sota l'ensenyà del Lyceum Club, el teatre és realment estimat i hom hi cull aquelles flors d'espiritualitat i de finor que no es conreen en el nostre camp professional.

El millor intèrpret teatral del Lyceum Club és, indiscutiblement, el director Artur Carbonell. Intèrpret de l'esperit i de les intencions dels autors. Les seves realitzacions són admirables i definitives. Aquesta vegada, per a l'obra d'Eugen O'Neill *Abans d'esmorzar*, compongué un interior modest, d'un punyent realisme, saturat d'aquella atmosfera de cansament i de derrota, com devia voler l'exigència de l'autor.

Per al deliciós *Sopar d'adéu*, d'Arthur Schnitzler, Carbonell creà un elegant esbós de restaurant modern, d'acord amb la lleugeresa i gràcia de l'obra.

I on el nostre artista es superà, fou en el misteri profa de Pirandello *A la sortida*. L'escena era impressionant de debò. Imaginà una tanca blanca de cementiri, de la qual emergia un xiprer. I uns arbres a primer terme. Però tot això banyat per una llum d'irrealitat, en la qual es fonien el blau i el rosat del capvespre, en una fusió absolutament poètica.

Bastaria la tasca de director i d'escenògraf d'Artur Carbonell per a catalogar entre les millors experiències teatrals catalanes, aquestes dutes a terme pels coratjosos elements del Lyceum Club.

I ja que parlem de coratge, esmentem de seguida la senyoreta Gertrudis Millàs, la qual tingué el valor d'heure-se-les tota sola amb el públic durant la mitja hora llarga que dura la representació de l'obra d'O'Neill. El treball de la senyoreta Millàs és ressaltat una mica de monotonia. Potser havia de portar l'obra amb una mica més de fuga, acusant més les diverses expressions. Defectes deguts, naturalment, a la manca d'ofici. Però al final de l'acte, aconseguí uns xiscles realment impressionants, que ens revelaren tota la seva emoció artística i la comunicaren als espectadors.

La representació de *Sopar d'adéu* ofereix menys dificultats. És un joc d'humor en el qual la bella prestància dels actors hi té un gran paper a fer. En aquest sentit la senyoreta Maria Planes és exquisida. I molt ben servida per un talent finíssim. Els senyors Josep Mirabent, Pere Armengou i Albert Muntanyola li donaren amb encert la rèplica. Un defecte, però: tres persones no poden sopar dalt de l'escena com ho farien en un restaurant real. Cal tenir cura d'engruixir, d'ampliar la conversa, si hom vol que la conversa arribi al públic. I ampliar no vol dir perjudicar els matisos.

En aquest sentit, el misteri profa de Pirandello fou molt ben interpretat. Els actors hi posaren l'expressivisme necessari. Sobretot, la senyora Marcella Auber. I els senyors Daniel Planas i Josep Mirabent. Fideles al que nosaltres creiem la veritat, hem de dir que *A la sortida* no és pas una obra molt a propòsit perquè una sola audició hi imposi al públic. D'una primera representació, l'espectador en treu la conclusió que es tracta d'una exhibició del joc teatral i filosòfic del gran autor sicilià. Hom en caça, a l'atzar, paradoxos brillants, pensaments suggestius, una indefinible sensació de vida i de desig... Però el sentit total de l'obra, confessem que se'n va escapar.

Als esmentats amateurs, cal afegir en la interpretació d'*A la sortida* els noms de la senyora Josefina Bayona, del senyor Rogeli Serra, de la nena Maria Mateo i del nen Oriol Carbonell.

ANDREU A. ARTIS

«La moza de cántaro», de Lope de Vega

La Comissió de Teatre de l'Associació professional d'Estudians de Filosofia i Lletres i Pedagogia de la Universitat de Barcelona, amb la col·laboració d'elements del quadre escènic del Teatre Universitari, per tal de contribuir a les festes de commemoració del terç centenari de Lope de Vega, organitzaren una representació de *La moza de cántaro* que tingué lloc dissabte passat, dia 11, al Teatre Studium.

La moza de cántaro és una de les obres de Lope de Vega més conegudes i també de les més interessants i agradables de veure i sentir. I no és que hi trobem tots o molts dels aspectes del teatre de Lope, ben al contrari, aspectes tan característics del gran autor madrileny com la religió i el monarquisme hi manquen en absolut. Només l'honor i la venjança i l'ideal cavalleresc animen aquesta comèdia, i el patriòticisme apareix lleument en un sonet completament deslligat de l'assumpte, que celebra una desfeta dels anglesos que intentaren d'atacar Espanya.

Tot volta a l'entorn de l'honor i de la galanteria a *La moza de cántaro*. Doña María coceix el seu pretendent per tal com havia deshonrat el seu pare—ja vell i incapac de venjar-se'n. Fuig de Ronda i arriba a Madrid, on es posa a servir per no ésser descoberta i guanyar-se la vida; però un cavaller, Don Juan, se n'enamora al mateix que un amic seu—el Conde—festeja una vídua, la qual està enamorada de Don Juan. El Conde i la vídua recreen a Don Juan la baixesa que representa que un cavaller de la seva condició s'hagi enamorat d'una serventa, de *la moza de cántaro*; però quan es descobreix que Doña María és dama principal, tot s'arranja.

(Segueix a la pàgina 8)

María Fernanda Ladrón de Guevara

Avui es presentarà novament davant del públic barceloní l'eminent actriu María Fernanda Ladrón de Guevara. Hom pot, però, suposar que aquestes ratlles no són escrites per a descobrir el seu alt valor escènic.

Es tracta, només, de subratllar que es presenta, no sols novament, sinó que, a més, de molt nova manera, donada la diguem-ne transformació que, com tothom sap, ha experimentat María Fernanda Ladrón de Guevara en el seu estat social i en

perament i una exquisida sensibilitat que foren consagrades solemnement amb la creació de la *Malquerida* de Benavente, lligant per sempre més el seu nom eminent a un dels tipus més representatius de l'escena castellana contemporània.

Aquest gran to inicial de la seva carrera mai no ha estat negligit per María Fernanda, sinó que, pel contrari, l'ha fet sempre servir com a lema estimulant dels seus propòsits i dels seus esforços i de la seva actuació tota, i és per això que el seu prestigi sempre ha seguit un curs ascendent, sense defalliments, sense crisis i sense que li calgués mai cap altra disciplina per assolir tota una vida d'honestat escènica i de lloable constància en l'autosuperació.

Podríem afegir, encara, que María Fernanda, esdevinguda novament sola a l'escena, no ha perdut res, si no fos que ha perdut el marit, que ja és perdre alguna cosa, però renunciem espontàniament a plantejar aquesta modesta lloança com la iniciació d'un nou cisma sentimental.

Ens limitarem, per tant, a considerar-ho professionalment i afirmarem que a ella no li caldrà l'ús d'aquell «de» que mantes actrius vídues han arrossegat fins a les conveniències materials del teatre.

Espereu que li serà més fàcil demostrar que un gran prestigi artístic assolit per addició és lògicament divisible, i que en la valoració numèrica dels valors artístics, les matemàtiques fallen, per tal com si bé un i un sumats només en fan un, un dividit per dos no en fa mig...

Altrament, no volem deixar passar l'oportunitat de manifestar públicament que la part desintegrada d'aquells valors ara despartits, o sigui Rafael Rivelles, és considerat per

María Fernanda Ladrón de Guevara

especial en la seva signatura professional.

Després del passat procés sentimental del divorci de l'eminent actriu, que el nostre públic va viure tan intensament la passada temporada, durant la darrera actuació de la parella, ja desfeta, Rivelles-Ladrón de Guevara al Barcelona, aquesta presentació de la meitat més bella d'aquella parella ha de constituir forçosament una represa d'aquell interès que va fer vibrar aleshores els adeptes de tots dos, que ara hauran de dividir-se o duplicar llurs atencions tot i establint llurs preferències. Sortosament, aquest dilema cordial no es presenta tan peremptori com podria fer-ho si els dos components d'aquella parella haguessin compartit de cop i separadament amb una competència apremiant. Aquesta sort és ja gairebé tota una solució, i per tant amb una mica de bona voluntat no hi ha el que se'n diu problema.

Però, qui serà capaç, ara, de sostreure's al delit d'establir comparacions, de defugir preferències i de no sentir concrecions qualificatives? Qui podrà evitar de tenir present l'altre quan vegi actuar un dels dos?

Es per això que, almenys aquesta primera vegada, per sobre de tot l'interès que mereixen les diverses modalitats de l'art admirable de María Fernanda Ladrón de Guevara, hi ha, en aquesta reparació seva, un interès alié, que implica un caràcter de debut, una novetat autèntica que desvetlla la curiositat.

El fet no serà tan nou per als que recorden aquells temps pretèrits, en què encara aquesta parella no era unida pels laços matrimonials, ni per la material raó social ara finita, aquells temps en què Rivelles i María Fernanda actuaven per separat i triomfaven en ben diferents medis.

Aleshores aquests records serà convenient fer-los presents a benefici dels que no han aconseguit aquells temps, i per als que no els recorden, serà convenient tanmateix per revaloritzar el present de la nova signatura professional de María Fernanda Ladrón de Guevara.

Per acreditar sobretot els bons principis artístics d'aquesta actriu, només ens caldrà recordar que va ésser educada per a l'escena per la famosa María Guerrero, que va fer d'ella la seva deixeble predilecta.

Al costat de la Guerrero, María Fernanda, embolcallada per tota la devoció que la seva il·lustre mestressa dedicava al prestigi de l'escena, va créixer com creixia aquella selecció d'autèntics valors que constitueixen una veritable aristocràcia professional i una encara no exhaurida escola de principis.

Va formar-se dintre d'aquesta disciplina i va destapar acusadament un gran tem-

nosaltres, i ho manifestem tan sincerament com gustosament, un dels millors actors amb què compta avui l'escena castellana i un digne hereu d'aquella gloriosa actriu que va posar-lo al món, Empar Guillén, que va eclipsar tots els més grans prestigis escènics del seu temps.

Sentada aquesta premissa, de noble i meregut respecte, podem més tranquil·lament afirmar que de vegades aquesta nova modalitat d'alliberació que és el divorci, pot aportar avantatges per a la lliure expressió separada de valors semblants, que la supeditació que inspira l'amor mateix sol fer impossible, davant l'egoista comprensió del públic que ho sacrifica tot al seu infal·lible sentit crític.

Qui sap si el que sembla un mal no serà un bé per tots tres, i consti que en aquest cas al públic el compto per un...

María Fernanda Ladrón de Guevara, la més bella meitat que primer se'ns posa al davant d'aquella inoblidable parella (que serà convenient per tots tres que comencem a oblidar si volem viure tranquils i deixem viure), se'ns presenta en condicions que ens fan esperar que el triomf no li sigui gens difícil.

La nova formació teatral que la Ladrón de Guevara ens presenta avui, està inspirada en un gran sentit del valor totalitari, que (diguem-ho de passada) es troba a mancar en els més grans (i com més grans més) valors del teatre actual, i encara i tot ens sembla que aquest sentit no el va apendre ella quan, com hem dit abans, aprenia tantes d'altres coses bones...

Aquest sentit, tan difícil d'inculcar als grans actors, que no acaben mai de comprendre, per l'insensat afany de destacar, el mal que fan les males companyies, cosa que per altra banda és bo que ho comprenguin els actors i tothom, com tothom sap, o sembla que hauria de saber.

María Fernanda Ladrón de Guevara deu haver pensat, i la simple lectura de la llista de la companyia que ara presideix ens ho fa comprendre, que afegint valor totalitari a la seva formació, afegís possibilitats d'expressió a la tendresa amorosa de la seva dolça figura, assimilada amorosament a tantes passions, purament literàries, que una comedianta ha de fer veure que sent, i a algunes d'autèntiques que en senten de vegades, quan han de fer veure que tant se'ls en dona.

ERNEST GUASP

TEATRE STUDIUM
Demà, divendres, 17 Maig. Nit, a les 20
"HISTORIA DEL SOLDAT"
DE STRAVINSKY
Conversa sobre "Stravinsky i la música de teatre",
per ROSSEND LLATES
INVITACIONS:
TEATRE STUDIUM Baixllà, 72 - GATCPAC P. de Gràcia, 99
SYRA Diputació, 262.

VEGEU AL CAPITOL
El suprem drama del cor
Un film per a les dones que saben estimar
Un film per als homes que saben sofrir
"LA HIJA DE NADIE"
El film més vibrant de la temporada
UN FILM RADIO... NATURALMENT

SALÓ CATALUNYA
Demà passat, dissabte ESTRENA del film Fox
BAJO PRESION
(Under Pressure)
amb
Edmund Lowe
Victor Mac Laglen
Florence Rice
Charles Bickford
Director: Raoul Walsh
L'odissea dels homes que sacrifiquen la seva vida per fer més fàcil la dels altres

LES LLETRES

Paul Ludwig Landsberg

Com és sabut, Paul Ludwig Landsberg, el jove pensador alemany, deixeble predilecte de Max Scheler, es troba de nou entre nosaltres des de fa més d'un mes. Ha professat, al Seminari de Pedagogia de la Universitat, un curs sobre les *Confessions* de Sant Agustí; i aquests dies hi dirigeix unes sessions de conversa sobre la filosofia de Nietzsche. Donà una conferència pública amb el títol de *Remarques sur la situation de la philosophie actuelle*, en la qual va presentar-nos la seva personal posició filosòfica; i al Conferència Club va parlar entorn del tema de *L'expérience de la mort*. Dissertació, aquesta darrera, de la qual ja va donar una referència Josep Palau des de MIRADOR d'avui fa quinze dies. Tota aquesta tasca de Landsberg, feta a casa nostra, li dona un innegable interès d'actualitat per al públic de Catalunya, i el fa mereixedor d'una atenció preferent.

Landsberg és jove; corpulent i alt, de faccions molt marcades i d'una senzilla elegància. Es amica dels amics i de la conversa. Porta la companyia de la seva muller, jove també, singularment expressiva i intel·ligent. Fan una parella plena d'humanitat i de simpatia; una parella que el mateix podeu trobar a la taula d'un cercle d'estudis, que a una platja assolada—estiu darrer el passaren a la de Tossa—, que a una festa de societat.

P. L. Landsberg és el tipus de filòsof cordialment submergit en la vida humana i en les relacions socials. No en va és el deixeble de Max Scheler. Landsberg ha definit el filòsof — s'ha caracteritzat ell mateix — com l'home que, per amor, ha convertit en experiència la pròpia vida i que no deixa passar cap esdeveniment sense dir-hi la seva paraula. I així ho ha fet ell.

Des de la seva humanitat, fa la seva filosofia. Per a ell, com per a Scheler, com per a tota la cultura actual, l'home és el centre i el vèrtex de tota especulació. I ho és l'home en la seva humanitat integral, no en la seva sola consciència racional que en l'humanisme filosòfic del Renaixement havia arribat a prevaler. De les actituds personals han pres el nom i la volada els temes predilectes de la metafísica dels nostres dies, des del mateix concepte de la persona, fins als d'angoixa, solitud, simpatia, intimitat i altres. L'obra central de Max Scheler fou, segurament, la de del seu *Lloc de l'home al Cosmos*. La de Landsberg és, fins ara, la seva *Antropologia — Einführung in die philosophische Anthropologie* —, publicada l'any passat i no traduïda encara de la llengua alemanya.

L'objecte d'aquesta *Antropologia* de Landsberg és el retrobament de l'home per l'home, obtingut amb l'anàlisi de les experiències personals i íntimes. La pròpia vida feta experiència i l'experiència dita en paraules. Dejà de preocupacions crítiques, Landsberg emprèn aquest mètode que ell mateix qualifica de típicament antropològic: el de l'home vers l'home, aprofundint i cercant el sentit dels seus propis estats de consciència. Mètode ple d'inseguretat i de risc, ben audaciós de vegades, sense més valor previ que el de l'aventura d'intentar-lo. Són les «confessions» que retornen; ara, però, és l'home que es confessa a ell mateix, en lloc de confessar-se a la Divinitat.

Sense emprar definicions a la manera clàssica — amb gènere pròxim i última diferència —, Landsberg prefereix, per a tractar de l'home, una caracterització més directa i profunda, provant de trobar l'arrel indefinible i ontològica de la persona humana. A part i abans de qualsevol de les atribucions diverses que en les definicions antigues solien fer-se a l'home. En això creu seguir la trajectòria metodològica iniciada per Scheler, tot superant la concepció scheleriana de l'home, la qual, tal vegada,

pateix els mateixos defectes que les clàssiques.

El públic de llengua castellana sol conèixer de Landsberg les seves dues obres que ha fet traduir i publicar la *Revista de Occidente*, i que són: *La Edad media y nosotros*, extraordinàriament llegida, i *La Academia platónica*. Aquesta darrera és molt important i no poc atrevida en les seves afirmacions; representa una interpretació sociològica i profundament humana del moment cultural de Sócrates i Plató. A més,

P. L. Landsberg al Conferència Club

té publicats en llengua castellana alguns articles; entre ells, un sobre la llibertat i la gràcia en Sant Agustí, a la revista *Cruz y Raya*.

Com escriptor i expositor, Landsberg està molt inclinat a fer frases. En fa sovint, de ben subtils i de molt enginyoses; arriben, però, a captivar-lo, i de vegades fins i tot n'és esclau. També és, encara que no tant com Scheler, més amic d'intuïcions disperses que de preocupacions sistemàtiques. És un pensador directe i sincer; per això, perquè se li assembla, li plau Unamuno. Prefereix sempre la descripció al raonament. Té més perspicàcia que cautela. Això fa que el seu pensament estigui — segons com vulguem mirar-ho — molt en perill d'observacions crítiques o fora de llur abast.

Per això mateix, el seu llenguatge és captivador i les seves obres són belles. Té tant de pensador com de poeta. I els seus estudis són sempre rics en figures i en imatges brillants. Recordem-ne una, de la seva *Antropologia*: els homes, diu, han provat de matar Déu en suprimir-lo de la seva cultura; l'home, segons ensenya Freud, odia el propi pare per gelosia. En Déu hi ha vist al «Pare» etern, al pare per antonomàsia. I el pare ha estat assassinat pel fill, desitjós de substituir-lo. Hem tret Déu de la nostra mirada, l'hem negat, i en fer això no hem fet altra cosa que matar en imago el nostre mateix pare. El fet ens dona una consciència de culpa i ens remordeix. I l'home que ha negat Déu, el Pare, ha de fer-ne penitència, i ajupit damunt de la terra, tracta de confondre-s'hi. Aquesta humilitat pregona és la del materialisme. El materialisme no és altra cosa que la terrible expiació d'un parricidi: el d'haver clos els ulls a la Divinitat.

Landsberg treballa. Treballa en la redacció de les seves publicacions properes. Les d'aquest any seran: un assaig sobre Unamuno — començat a Tossa —; un estudi de l'experiència de la mort; i una introducció filosòfica a les *Confessions* de Sant Agustí.

Com podeu veure, dues de les obres immediates són sobre temes de què ja ens ha parlat i no pas amb avarícia. P. L. Landsberg, un dels fugitius de l'Alemanya de Hitler, ha fet aquesta vegada a Catalunya les primícies de la seva tasca.

DOMÈNEC CASANOVAS I PUJADES

ARTURO FARINELLI

Aquest gran erudit catalanòfil dona aquesta tarda una conferència a l'Institut Italià, en commemoració del tricentenari de Lope de Vega.

Un petit contratemps material ens impedeix de publicar en el present número un article del nostre col·laborador Miquel Capdevila presentant la figura d'aquest gran amic de Catalunya, de prestigi universal, que no fa molt publicava en la *Nova Antologia* uns records de joventut on evocava la seva primera estada a Barcelona.

L'actualitat literària

Els Jocs Florals

Sap greu d'haver d'assenyalar, encara, la lamentable eixorquia dels Jocs Florals de Barcelona. Els d'enguany s'han caracteritzat per una collita tan escassa de poesia, que es feia perdadora entremig de tant de capellans i aprendes de capellà esdevinguts professionals de la gaia festa. Sembla indiscutible que els poemes autèntics, que bé n'hi haurà, es mantenen retrats dels Jocs, i l'elecció dels jurats qualificadors no es caracteritza pas per un cert tal que venci el retraïment de la veritable obra lírica. La part espectacular i cerimonial, esdevinguda arcaica ja fa temps, s'ha vist acolorida encara d'enguany, per mor de les circumstàncies, d'un punt de grotesc ben perceptible que supos que no tenia present el distingit president del jurat en llegir el final elegiac del seu discurs, ple d'erudició, i no exempt d'intencions polítiques.

Sobre el 6 d'octubre

Aquest altre documental de Pere Foix, *El 6 d'octubre a Barcelona*, d'una major vastitud que el d'Aymami en la part informativa i gràfica, no es destaca pas, en la seva part literària ni en l'aspecte ideològic, per una claredat absoluta. Més aviat un cert confusionisme polític i estilístic, ben comprensibles en un home que procedeix del camp anarquista barceloní — i ja sabem que els nostres àcrates han posseït sempre un estil propi molt especial —, enterboleix la precisió dels judicis i el mètode de l'exposició. Com que jo crec que, donada la proximitat relativa d'aquells fets i el nombre de persones la sort de les quals encara en depèn, una apreciació subjectiva del moviment d'octubre és prematura i impolítica, acullo amb interès tota la part informativa del llibre de Pere Foix, àdhuc la que es refereix als plets interns de l'Esquerra, i deixo de banda la visió política de l'autor, interessant, però parcial i d'una exactitud a comprovar.

«Novel·la Extravagant»

El senyor Joaquim Maria de Nadal és un distingit arisòcrata barceloní, figura important de la Lliga de l'Acció Catòlica local, si no vaig errat. Això no és obstacle perquè escrigui llibres i perquè amb un dels arribi a guanyar el Premi Concepció Rabell en els Jocs Florals d'enguany. Aquesta *Novel·la Extravagant* que acaba de publicar està composta de quatre contes religats per una tènue unitat de protagonista, o millor, de narrador. El cosmopolitisme del secretari del senyor Cambó és brillantment demostrat en aquestes pàgines, la seva cultura de turista i la vastitud de les seves relacions també és posada de relleu. En canvi, ni la inspiració poètica, que si no vaig errat inspira *El pianista meravellós*, ni les anècdotes d'*Anna de Cleves* i *El Llamb blau*, ni menys *La Madama d'Alori*, que té l'avantatge de romandre un misteri inexplorat per al lector, en la seva confusa trama, no fan quedar tan bé al senyor de Nadal. I, del punt de vista del lèxic i de l'estil, no cal dubtar que els clàssics de l'autor de *Novel·la Extravagant* no passen del senyor Vallès i Pujals i potser el senyor Civera i Sormani.

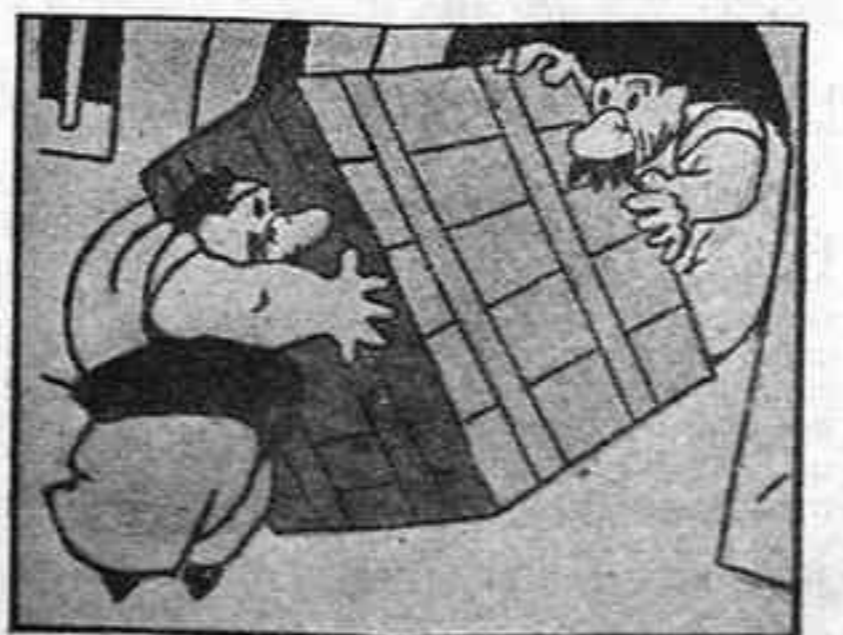
Un filòsof al Conferència Club

Encara no sé explicar-me el fenomen que féu emplenar la sala del Ritz durant la conferència que donà Paul L. Landsberg sobre el sentit de la vida i l'experiència de la mort. El tema era sensacional, és clar, però per important i per filosòf que sigui Landsberg, ningú no esperava, em penso, de sentir una solució definitiva d'uns problemes tan difícils i que han fet vessar una tal quantitat de tinta. El meu company Josep Palau ja ha remarcat damunt d'aquestes pàgines la profunditat de la ciència del conferenciant, i per això és més d'agrair que tractés d'animar la somnolència del seu auditori amb una galant i complicada comparança de la vida humana amb el brau de les *corridos*, en la qual cada detall de la cursa i cada molèstia de què és víctima l'animal tenia el seu paral·lisme exacte en el curs de l'existència de l'home.

Galsworthy en castellà

Hom ha hagut d'esperar que John Galsworthy fos mort a donar-se ací de la seva importància i a pensar a traduir-lo. L'Editorial Juventud s'emprenyà, fa uns anys, la tasca amb el *White Monkey* i la *Silver Spoon*. Ara ha publicat, en una edició molt agradable, la traducció castellana de *Beyond*, sota el títol *Más Allà*. Una bona novel·la, amb un complet estudi psicològic d'una dona, i en un ambient mig aristocràtic, mig artista, que emmarca amb exactitud la trama del llibre.

R. T. M.

—No acabarem mai de treure aquesta caixa!
—Ah, jo em pensava que l'havíem d'entrar!

(Gazzettino illustrato, Venècia)

Chopin i George Sand a Valldemossa

Quan, deu fer quinze o setze anys, vaig visitar per primera vegada la cartoixa de Valldemossa, em va fer una gran impressió entrar a la cella on s'havien estatjat George Sand i Chopin. En aquella època, el turisme internacional era gairebé desconegut a Mallorca; i es comprèn que no haguessin aparegut encara els interessos contraposats que han alçat una polseguera

George Sand

de batesses entre les diverses cel·les que avui es disputen un títol d'autenticitat amb el mateix acarissament que les múltiples pàtries d'Homer. Llavors us n'indicaven una de sola — potser escollida per la comoditat del guia — i tothom la donava per bona. Amb aquell modest punt de partida (unes parets blanques i austeres i un jardinet penjat com un balcó sobre la vall) la imaginació de cadascú podia disparar-se fins al límit del seu propi potencial.

Recordo que vaig cercar inútilment la petita palmera del cementiri de la cartoixa sota la qual Mme. Dupin solia llegir. En compensació, una amable dama ens obsequià amb la interpretació al piano del *Nocturn* de Chopin bastit a l'entorn del *leitmotiv* inspirat en el compàs monòton d'una gota d'aigua caient sobre la llosca de la tomba d'un carter. En ple capvespre, sentides dins el mateix claustre on foren creades, aquelles notes tan rítmicament abandonades al foc d'una emoció roent. Ignoro si, en temps posteriors, ens haurien produït el mateix trasbals que en aquells anys d'adolescència. Pel que pogués ésser, hem preferit sempre no repetir la prova.

Valldemossa ha sentit la gestació d'uns quants «preludis» i «nocturns» del famós compositor i ha presenciat la redacció d'alguns treballs de la seva companyia. Pel que sembla, a la cartoixa fou escrita *Spiridon*, novel·la destinada a la *Revue des Deux Mondes*. I, segurament, la majoria dels apunts que, més tard, haurien de fer el text d'*Un hivern a Majorque*. Aquest llibret discutidíssim és, per ell mateix, mediocrement substancial. Però, entre descripcions diversament animades — no pas sempre exemptes d'alguna inexactitud —, plans, retrats, mofes i divagacions més o menys congruents, queda salvat pel seu ric valor anecdòtic. Representa, en primer terme, el testimoni de com el sojourner mallorquí dels dos il·lustres romàntics els deixà records més aviat poc amables. Per culpa d'ells, de la gent que els voltava, o per circumstàncies alienes als uns i als altres? Una mica de tot, si hem d'èsser justos.

La parella arribava a Palma devers les primeries de novembre de 1838; únics passatgers de primera classe a bord del vaixell *Mallorquina*. Un noi i una nena, fills de la novellista, anaven amb ella. Es troben amb una ciutat recollida i somorta, regida per un ferris encasellat de castes; al·caloide del provincialisme més anquilosat. Feia poc, havia estat inaugurat el servei d'un vaporet que establia la primera línia regular de comunicació amb el continent, i l'arribada fresca de la premsa peninsular i l'omplia de fums la gent important de la població. Un d'aquests personatges descoberts que té a casa un llibre de l'escriptora així que ha corregut la veu que es troba a la capital una dona que ha fet moltes novel·les i molt d'erenou per França. El llibre circula a gran velocitat per un reugetzell de mans fàcils a l'escriure, que es delecten en el pervers exercici de cercar a cada ratlla un motiu d'escàndol. La curiositat pública abassega els forasters. George Sand assisteix una sola vegada al teatre, i durant tot el vespre no es desclava de la seva llotja el formiguer de binocles que empenyen els espectadors. Hom critica asprament els vestits de la nena, massa semblants als d'un xicotot. La baronessa de Dudevant sembla que reacciona amb una certa circumspecció, procurant capturar els seus impulsos desimbolts i fins abstenint-se de fumar fora de casa. Però l'atmosfera continuava xafardera i poc cordial, fins a convertir-se en francament hostil en saber-se que Chopin era atacat de tuberculosi. La majoria de la gent defugí llur proximitat i la dels estris que els pertanyen, gairebé com si fossin pestíferos. Fins vingué un moment en què els fou difícil trobar qui volgués llogar-los casa; havent d'acceptar l'hospitalitat que els oferí el cònsol francès a Palma. Per fi varen anar a instal·lar-se a una cella de l'antiga cartoixa de Valldemossa, sopluig de la segona meitat de llur hivern balear.

Quan contemplem Valldemossa i la imaginem amb una reculada de cent anys, ens apareix tot seguit un oasi feixuc de pau i de quietud, amarat de recolliment i de

tradicció. Encara era molt lluny dels dies que s'admiraria amb les atzagaiades de Rubén Darío i les facècies de Rossinyol, fins acabar renunciant a tota sorpresa a força de veure's envaïda d'infinites caravanes de turistes absurds i bigarrats. Si insòlits eren els dos estrangers per a la petita vila mallorquina, no ho era menys per ells el nou ambient on passarien el més cru de l'hivern. Al primer cop d'ull, sembla que res no era més adient per a exaltar l'entusiasme d'uns romàntics: descobrir l'encís encalmat d'una illa mediterrània on la gent i llurs costums conservaven el séc patriarcal i simplista dels paradisos primitius. Un clima dolç, una pau sense límits. L'embruix d'un convent corcat de misticisme i de llegenda, covant tot el poble com una loca monumental. Camperols idíl·lics, amants per les benignitats climatològiques i pels segles de servitud als grans terratinents; aplicats al conreu del taronger i de l'olivera i venerant escrupolosament les habituds i les festes tradicionals de les generacions passades... Però els sentiments no es varen voler enllair per aquesta banda.

Installada, George Sand escriu, passeja, tafaneja les coses, els éssers i els paisatges, però sense aprofundir ni estimar gaire. És que, a desgrat de la passió pel pintoresc i pel color local, de fet, l'escola romàntica responia molt menys a les suggestions externes que a les d'un determinat clima moral subjectiu. Llavors, naturalment, quedaven només uns pàgines no gaire nets, gausos i malfats com els de totes les latituds. Gent rústica i primària, d'una religiositat feréstega que els feia mirar de cua d'ull les despreocupacions, les unions il·legals, les dones amb nom d'home i la gent que no va a missa. Per adobar-ho, l'enyor, amb el contrast, de les adulacions que enllaminien el brillant estol literari del París *louis-philippard*. Per a evitar aquestes noses interposades entre dos elements tan oposats, hauria calgut un doble esforç, d'adaptació i de comprensió. El d'adaptació porteca sempre als forasters. El de comprensió corresponia a la part culturalment superior. Totes dues circumstàncies requereien sobre George Sand. No volent entendre-ho així, ella preferí baladrejar i fer el rebee. Cal, però, presentar en descàrrec seu el testimoni d'accidents poc felïços i no gens a propòsit per a atemperar uns nervis sensibles. D'antuvi, el viatge a Mallorca responia al desig de fruit durant l'hivern d'un clima propici als pobres pulmons de Chopin. Valldemossa és una vila riallera i sana. Els reietons alarbs i els monarques catalans de l'illa l'havien escollida com a lloc predilecte de repos i de convalescència. Però cap fisiòleg dels nostres dies no aconsellaria a un seu client l'estada a un poble tothora visitat pels aires marins. L'hiustre malalt s'agreuja i sofreix algunes crisis alarmants. A més, la salut dels infants es revela sovint estantíssima. George Sand pateix per llurs dolors. Com sofreix, també, cada vegada que entre ella i el seu amant es suscita alguna greu desavenença. La seva vida era predestinada als amors infortunats, i era inútil que lluités per a no malversar la riquesa passional que guardava dintre d'ella.

La publicació d'*Un hivern a Majorque* (1840) produí un cert avalot entre molts mallorquins, els quals volgueren interpretar-hi una mena de venjança desorbitada. Una de les primeres edicions de l'obra conté, a guisa de preface, una carta de l'autor a François Rollinat, plena de còmica ironia. Aquesta carta fa esment d'una assemblea de quaranta advocats palmesans que es reuniren per a redactar entre tots ells un greu escrit on fossin convenientment controvertits la majoria dels conceptes expressats pel llibre de Mme. Dupin. Mai no hem pogut tenir la sort de llegir aquest document preciós. Ens hem hagut d'accontentar amb el que, de cara a les mateixes intencions, confeccionà el bon Josep Maria Quardrà amb aquella prou engolada que enfití l'Espanya d'Echegaray i de Zorrilla.

Valdrà més que ens referim a les interpretacions desapaixonades i comprensives. Gabriel Alomar ha considerat les relacions difícils de Chopin i de George Sand amb les terres mallorquines com el xoc inevitable entre els representants del romanticisme, hereu autèntic de la Revolució, i la inèrcia del mon lèvitico-feudal del qual Mallorca, durant una bona part del segle diuonovè, fou un dels reductes més tossuts. Des d'un punt de vista diametralment oposat, Santiago Rossinyol ho explicava com un contacte refractari entre gent esberrada per l'urc d'haver descobert la Mediterrània i una altra gent que ja en tornava. Els que cantaven el *ga ira* contra els que, des de feia anys i panys, entonaven una mena de *ga y est*.

Qui dels dos té raó? Sempre sol fer quedar bé això d'engiponar magnífiques explicacions a posteriori. En realitat, però, els fets tenen sovint fonaments molt més ingenus i planers del que imaginem els comentaristes. Hi ha elements predestinats a les reaccions tumultuoses; topades generadores de trencadissa per obra i gràcia de les més simples lleis naturals. George Sand i la Mallorca d'un segle enrera eren fets a posta per a produir un d'aquests terrabastals si mai es trobaven. I es varen trobar. Imagineu-vos un elefant introduint-se en una botiga de plats i olles...

ALBERT JUNYENT

Valldemossa, abril.

SI ES ELÉCTRIC I PER A VOSTRE AUTOMÒBIL
ho trobareu en les millors condicions de preu i qualitat al
GARATGE ELÉCTRIC
CARRER MOIA, 618 (Anbu i Diagonal)

ACABA DE PUBLICAR-SE EL NÚMERO DE PRIMAVERA DE
D'Ací i d'Allà
La revista que no pot faltar en cap casa de bon gust
Preu: 5 pessetes
Administració i venda:
Llibreria Catalònia
3, Ronda de Sant Pere, 3

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA
ANTONI MARTÍ
Màxima rapidesa ■ Màxima qualitat
AVINYÓ, 19, pral. i Telèfon 17047 : BARCELONA

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions Ricard Opisso Nota sobre Josep de Togores

«Els Bruns»

Una de les formes de què el benemèrit Ateneu Obrer de Sant Andreu s'ha servit per a commemorar la data del seu cinquantenari ha estat una exposició de pintura en el seu local, realitzada pels membres d'un aplec de joves obrers entusiastes que omplen els seus moments de lleure amb la pràctica de les arts i s'agrupen sota el nom que encapçalava aquestes ratlles.

No és solament el valor del sacrifici que representa aquesta tasca el que ens incita al comentari. Hi ha motius suficients perquè l'assenyalem amb l'interès produït per factors tant pictòrics com socials. Sense fer excepcions, tots els participants de la col·lectiva mostren un equilibri i una ponderació que justifiquen l'encert de l'afició dels components de la sala i que els encoratgem en el seu lloable exercici.

J. Bassa-Ribera

Amb l'exposició de Jaume Bassa-Ribera la Sala Busquets porta a cap la segona sorpresa artística. Després de Josep Ventosa, ara surt aquest pintor sabadellenc del qual feia temps que no n'havíem vist res. Si no ens equivoquem, que ens sembla que no, Bassa-Ribera un bon dia prengué una resolució: no pintar més. Això, que sempre fa somriure a l'espectador quan sent pronunciar-ho a un pintor de temperament, pressuposa la rebrotada més o menys inajornable. Ara assistim doncs a la tornada del pintor, que ve, amb la contrició del fill pròdig, a apoderar-se novament dels ressorts del món de l'art.

Francesc Domingo — Figura

La sorpresa a què ens referim no és doncs absoluta. N'hi ha un tros per a la significació de l'acte en si, sempre important, i un altre per a la consecució ideològica de l'artista.

A l'expositor de can Busquets podria aplicar-se-li de bell nou el que havia inspirat a la crítica en els seus dies joves si no fos que la maduresa, amb la seva corresponent millor dosificació de virtuts, ha fet que la *rentrée* sigui perfecta. Adhuc en l'ofici hi ha matèria inèdita a registrar.

Bassa-Ribera ataca un espectacle que se li lliura tot seguit. Almenys sap donar-ne l'aparença. Car és un pintor de prou recursos per otorgar a cada tela un caient especial sense perjudicar massa la unitat de l'exposició. A voltes el trobem inclinat a glossar aspectes parcials, als quals dona un caràcter pictòricament monogràfic. Altres es submergeix en el tou d'un paisatge extens que reclama tota l'atenció i tota la participació dels diversos agents adquisitius de l'artista. Es on el trobem més complet i més interessant i on mostra la vaguetat eloqüent de la personalitat seva, ara en ebullició davant la represa del contacte.

Les diverses èpoques reflectides en el conjunt tenen de bo que constaten la trajectòria francament ascendent del pintor. Partint d'aquest fet i de la presència de la seva ambició, podem creure en el seu futur que tan expeditament se li presenta en cas de no concórrer en ell altra vegada les circumstàncies que el menaren a l'esgarriament moral.

Francesc Domingo

A dues galeries d'art de Barcelona coincideixen aquests dies dos pintors representants de dos corrents de pintura el major pinyol de los quals és l'especialització en el retrat. Per una banda, Laporta-Astort a La Pinacoteca, i per l'altra, Francesc Domingo a la Sala Parés, ofereixen al públic que prengui una determinació no ja de preferència personal, sinó dialèctica. Una situació de contemporaneïtat seria la d'encaber sota el sostre de les possibilitats les dues tendències, atorgant a la primera la finalitat oficial i a la segona la sensible.

Catalunya pot sotmetre ambdues a les seves necessitats. Com que el retrat té tants usos, que van des de la galeria de personalitats conspícues, pròpies per a centres oficials, fins a la persona que té un concepte diferent del que exposa aquella manera de fer, no té res d'estrany que advoquem per aquesta convivència.

El primer vol posseir, ultra la màxima semblança dels trets fisionòmics, el detall de les arrugues de l'armilla del retratat, la

El primer dibuix que vaig veure de Ricard Opisso em va fer molta impressió. Era la coberta dels *Sots Feréstecs*, de Raimond Caselles. Representava una garruda bigarrada; les cares, d'expressió torturada, anguloses, tenien un sèc tràgic. Traçat amb una ratlla vigorosa i segura, ja revelava, per bé que a través de la influència, aleshores indefugible—tinc entès que poc temps abans d'executar aquell dibuix Opisso havia passat pel sedàs artístic de París—, dels mestres francesos, la traça remarcable d'Opisso per al dibuix de composició.

Els anys no han fet altra cosa que confirmar aquesta primera impressió: Opisso ha seguit dibuixant. Tots els setmanaris que s'han anat publicant, de trenta anys fins ara, són plens de dibuixos seus. Escenes de carrers, festes populars, escenes futbolístiques, composicions de caràcter polític, dibuixos per a infants. El seu llapis, amant sempre, s'ha afanyat a traslladar al paper tot allò que ha impressionat la retina i la sensibilitat de l'artista. I en plasmar-ho, ho ha fet d'una manera magnífica.

L'activitat artística d'Opisso, durant aquest llarg interregne de temps, ha estat sorprenent; particularment per a aquells que, com nosaltres, som del gremi dels que bon punt veuen la càrrega ja els ve suor freda, l'espectacle de la seva activitat, gairebé desenfrenada, ens ha col·locat, molts cops, vora del K. O., dit sigui en termes de boxa.

D'ençà dels seus primers dibuixos prometedors, impregnats d'influències franceses, Opisso ha progressat continuament. El seu estil ha esdevingut personalíssim, inconfusible. Avui, un dibuix seu es coneix d'una hora lluny.

El bon dibuixant d'aleshores s'ha convertit en un mestre que excel·leix, tal com apuntava en els seus primers temps, en la composició.

I on s'afirmà aquest aspecte de la seva personalitat artística va ésser durant les llargues temporades que va dibuixar les planes centrals de *L'Esquella de la Torratxa* i del *XVI*.

D'aleshores ençà Opisso és indiscutible. Dissabte passat va obrir una exposició a la Sala Renart. Aquesta exposició era esperada amb expectació pels gustadors del seu art. La Sala va omplir-se. Inmediatament sorgiren els rètols d'adquirir.

Es tracta, tanmateix, d'una manifestació esplèndida de l'art d'Opisso, arribat avui al punt dolç de la maduresa artística.

Hi és complet; això és, en tots els seus aspectes. Des de l'escena de carrer, plena de vida i de moviment, a l'apunt del natural executat amb gràcia i *souplesse*, pas-

Ricard Opisso

sant pel dibuix acolorit, en el qual veieu florir el somriure d'una xicotona bonica, de llavis encesos pel carni, us passa per davant dels ulls una mena de film, en el qual veieu plasmat, sota diversos punts de vista, caires vius i pintorescos de la vida barcelonina.

I ara que ve a tomb, diguem-ho. L'art d'Opisso, netament popular, del carrer, és essencialment barceloní. Aquest, no cal dir-ho, és un dels aspectes més simpàtics i atractius del seu art.

Dies enrera, en parlar de l'exposició dels N. I. P. U., apuntàvem la suggerència següent: que els nostres artistes del ram del dibuix o de la caricatura—a Barcelona n'hi ha de molt bons—, s'haurien de determinar a celebrar exposicions de caràcter individual, tal com fan els pintors normalment.

Això, per una raó elemental. Les exposicions col·lectives tenen la particularitat d'apreciar-se en conjunt. Una obra reeixida, col·locada al costat d'una altra de mediocre, perd categoria automàticament. La mediocritat de l'altra li entela el valor.

Exemple: en les exposicions que va celebrar aquella que ja suposem difunta, afortunadament, entitat d'humoristes, s'hi exhibien obres excel·lents i resultava que al costat de les altres que no ho eren, passaven totalment desapercibudes.

Contempleu, en canvi, aquesta darrera exposició d'Opisso. La diferència amb aquelles altres és palesa; entra pels ulls.

Hom veu que l'art del dibuix, el qual molts, adhuc alguns que passen per entesos, concepien com un art menor—una mena, diríem, de completisme en relació amb la pintura—, hi assolí una categoria, una dignitat d'art gran; un esclat i una magnificència que les exhibicions col·lectives no li podran donar mai, a no ésser que la selecció d'obres es faci amb una severa i rigorosa escrupolositat.

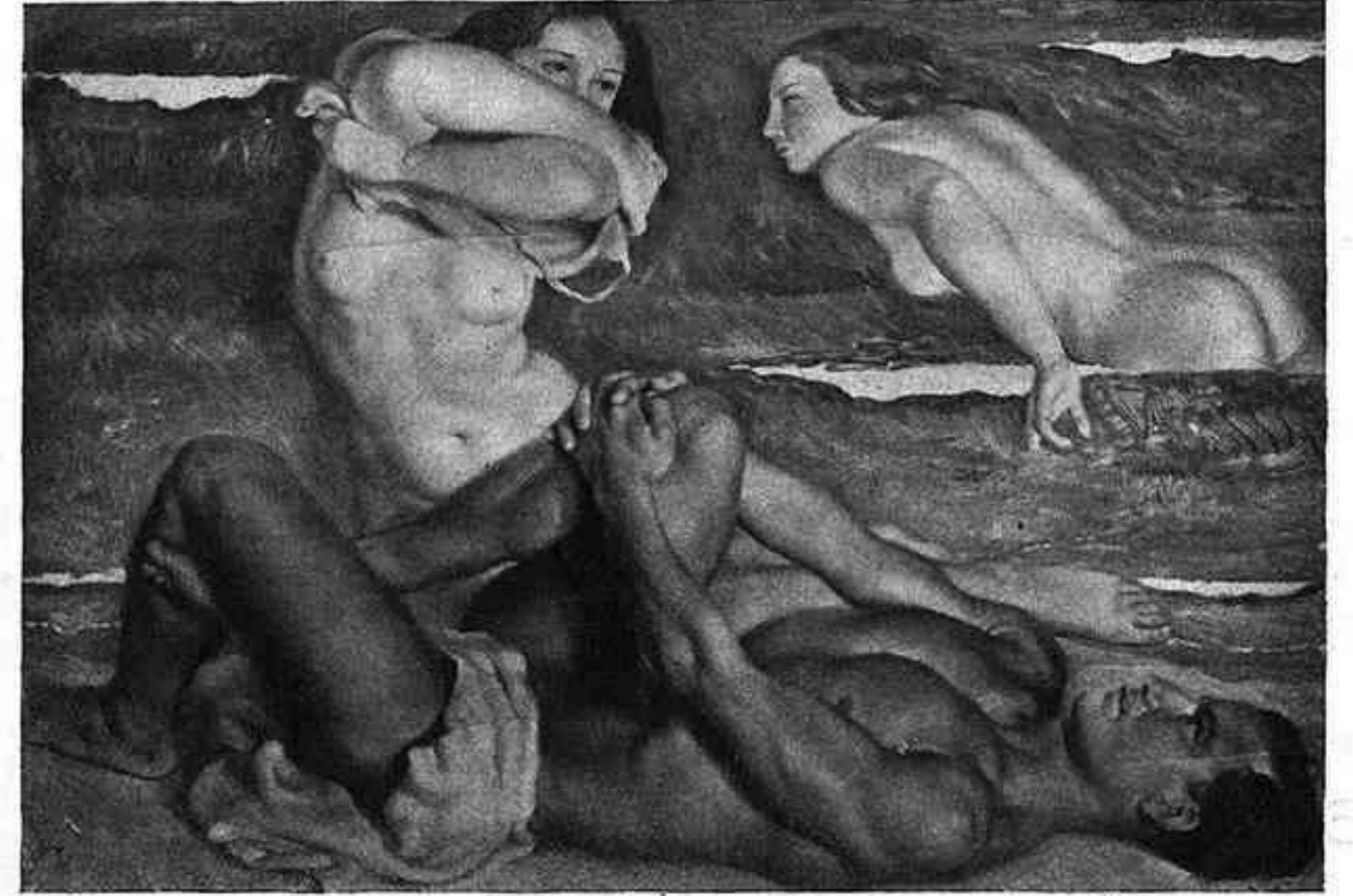
I també, l'exposició d'Opisso demostra una altra cosa, francament encoratjadora pels del gremi. I és que els dibuixos, tanmateix, es venen.

El secret consisteix a donar-los categoria i dignitat; a bandejar-ne l'aire de fira o d'encants que hom els havia penjat darrement, com una maledicció de gitano.

JAUME PASSARELL

Josep de Togores té el do i la facilitat de pintar en gran, qualitat o virtut que, avui dia, no solem trobar en gaires artistes. I *pinta en gran* sense haver d'ampliar o d'agregantar les formes, concebent-les i expresentant-les amb una real atesa de concepte i amb una veritable amplitud d'emoció. Té, Josep de Togores, una distinció d'abundància, podríem dir, una mena de generositat de producció, que li permeten de prodigar-

Es indiferent que pinti amb més o menys color, que els colors siguin, segons la classificació que en féu Bracquemond, de tonalitats més o menys fredes o ardents. En les seves teles, podríem dir-ne càlides, on predominen els grocs, els vermells i els taronja, i en les que sobresurten els verds, els blaus i els morats, la intensitat de vida és sempre la mateixa. Els ocres de cadmi d'abans, els terracotta de més tard, els blaus grisos finis-

Josep de Togores — Pintura

sim — com ho feren els grans mestres de la pintura—sense perdre les seves qualitats específiques, sense comprometre la seva dignitat concentrada de visió.

En el cas de Josep de Togores hauríem d'afegir, encara, a aquest do que li reconeixem de *pinta en gran*, el do, no menys rar i difícil, de *pinta variat*. L'artista es llença d'una concepció a l'altra, d'un estil a l'altre, fins d'una tècnica a l'altra, amb una llibertat i amb una despreocupació extraordinàries. No és esclau de cap *métier* distintiu ni de cap *marca de fàbrica* determinada. I el que per a altres fóra, sens dubte, un perill i un motiu de disgregació de la pròpia personalitat, en ell esdevé, més aviat, una nova riquesa, un nou pretext d'enfortiment i d'equilibri.

Hem vist, doncs, encara que exposades d'una manera sumària, que dues de les principals característiques de l'art de Josep de Togores eren la grandesa de concepció i la varietat de realització. Resta a assenyalar un altre factor importantíssim: la seva *habilitat d'execució*. Una altra qualitat o virtut, sotjada, com totes les qualitats i virtuts, per les seves desviacions i pels seus excessos, que l'artista, sortosament, sap vèncer, també, amb una gràcia i amb una energia exemplars. L'habilitat de Josep de Togores no degenera mai en joc de mans ni en minúcia calligràfica; té un límit de pudor i de gravetat que no és mai ultrapassat; més que una habilitat, podríem dir, tal volta, que té una *seguretat*...

En un treball recent, molt notable per cert, parlava Joan Sacs, precisament, d'aquesta habilitat o seguretat de Josep de Togores, en els següents termes: «Togores posseeix una habilitat prodigiosa: compon, dibuixa, ajusta els valors i els tons amb un aplom que verament ateny el prodigi, i que també *per si sola* (subratllem, nosaltres, aquesta justa i aguda apreciació de l'eminent crític) ja seria motiu d'encís i d'admiració.»

Aquesta facilitat de Josep de Togores, que prové, com totes les grans facilitats, dignes de tal nom, d'un treball i d'una preocupació constants, esdevé el valor capital, l'essència mateixa del seu art. És el mateix Joan Sacs que ens ho diu en un altre lloc del seu excel·lent estudi crític sobre l'esmentat pintor: «Ajusta tan bé el dibuix, el modelat i el color, que la qualitat floreix automàticament.» Com si fos per una mena de llei natural, o, potser, diríem encara millor, per una mena de dret propi.

Togores acaba les seves obres. Té el do del *fini*, que diuen els francesos. Aquell verís últim de què parla Joubert, que per bé que no sigui la causa de la perfecció, n'és un dels atributs principals, una de les gràcies clàssiques distintives. El seu *fini* no perd mai el tacte ni el contacte de les coses vives; sol ésser sempre lliure, expeditiu, biològic.

sim i els tornassolats més suaus de les seves obres més recents, serveixen per a modelar i expressar una riquesa vital idèntica, una mateixa joia del viure, una realitat i un lirisme per un igual indeclinables.

Togores no és mai ombrivol. No trobaríem, tal vegada, en la seva obra, una sola inquietud tèrbola, una sola angouxa equívoca. És clar, és net i d'una salut plàstica incomparable.

Sent la dona i els infants d'una manera humaníssima, però, també, com un bell esdeveniment natural. Recordem una de les seves pintures més importants (de la col·lecció Víctor Riu), en la qual veiem representats un home jove d'argila, ajeutat vora el mar, i unes figures femenines, entre les onades verdes, que brillaven al sol, amb tots els seus nacres i amb totes les seves cabelleres d'alga flotant. I una altra pintura (de la col·lecció Semir), on hi havia un infant, entre uns troncs moradosos, que duia un petit cistell de pinyes a la mà, amb una cara rodona, de rosa i de terra, color de rovelló. I, encara, una altra pintura: un retrat familiar, que era com una simfonia de grisos i de blaus, centrada per un cor perfumat i palpitant de violetes al descobert...

La sana tendresa i la generosa vitalitat pictòrica de Josep de Togores es fan extensives, adhuc, als animals, els quals sap interpretar d'una manera enèrgica i deliciosa a la vegada. En la seva última exposició de les Galeries Maragall, recordem que hi havia un gall pintat, que era, sens dubte, la rèplica occidental més digna que s'ha fet, fins ara, dels galls més famosos de l'escola de Haruïro i Hokusai.

JOSEP MARIA JUNOY

CAMISERIA
FITO
BARCELONA

CAMISER
ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA

JAUME I, 41
Telèfon 14655

ENRIC F. GUAL

¡NERVIOSOS!

Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades **GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ** que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la **Neurastènia**. Impotència (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, pèrdua de memòria, vertigenes, fadiga corporal, tremolors, dispèpsia nerviosa, palpitations, histerisme i trastorns nerviosos en general de les dones i totes les trastorns orgànics que s'originen en un debilitament nerviós.

Les **Gragees potencials del Dr. Solvré**, més que un medicament són un element essencial del cervell, medulla i fet del sistema nerviós, regenerant el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als esportistes intel·lectuals, esportistes, homes de ciències, financers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc., aconseguint sempre, amb les **Gragees potencials del Dr. Solvré**, tot els esforços o exercicis fàcilment i dispensant l'organisme per reprendre la seva vida amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.

Basta prendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 6'60 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA.— Distributors i transmissors d'25 ptes. un segell de correu per al prepagament a Oficines Laboratoris Sòkka, carrer del Ter, 16, Barcelona, rebreu gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament i tractament d'aquesta malaltia

ENCARREGUEU
ELS VOSTRES IMPRESOS
ARTÍSTICS I COMERCIALS ALS

TALLERS GRÀFICS
PATRICI ARNAU

VERDADER, CALLIS, 3, 5 i 7
(D'AVANT DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA)

ES LA CASA MÉS PERFECCIONADA EN LLIBRES RATILLES, DE LUXE I EN TOTA CLASSE D'ENQUADRACIONS. - ELEGANCIA I ECONOMIA EN ELS ENCARREGUES. - EN CAS DE URGENCIA DEMANEU-LOS PEL TELÈFON **14856**

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correu: Apartat 190
Telèg.: "Carburas"

BARCELONA
Mallorca, 232
Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI: Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURESA. Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova :: ACETILEN DISSOLT. Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova :: FERRO MANGANES I FERRO SILICI :: SOCARRIMAT I SECAT DE FILS I PECES DE SEDA, cotó i altres teixits :: CALEFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BU-FADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOLDADURA AUTOGENA

PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

No són misteris del llenguatge...

(Ve de la pàgina 1)

Aquest fet pot comprovar-se fins en el cinema. Adhuc durant la projecció d'excel·lentíssimes pel·lícules americanes o franceses, m'he hagut d'esgarrifar d'aquesta mena d'incapacitat (que no goso qualificar d'ètnica) per elevar-me al pla emotiu, així que l'episodi té una certa finor, fereix una corda una mica íntima. Compuete, si us plau, el nombre de rialles que esclaten en la foscor mentre a la pantalla ocorren coses que l'autor i el director han inventat—amb un art exquisit i aparentment infalible—per comoure'ns i no pas per fer-nos riure... Quedareu espantats. Som un poble de mells? uns demanarem. L'eixutosa ibèrica ens priva d'assistir a l'espectacle de les nostres tendres?

Encara recordo l'estupor de Charles Villard quan va assistir a l'assaig general d'El Paquetot Tenacity i va adonar-se de la contenció, de la prudència, de la tebior amb què actor i actriu representaven l'escena de seducció del segon acte que, Mare de Déu!, no pot ésser més deliberadament tendra i més clarament sensual... L'actor i l'actriu, amb llurs mitges abraçades i llurs besos vergonyants, no feien sinó traduir els gestos i els posats que indicava el text, a la pudícia ambiental. Inconscientment, em revelaven el misteri de les rialles inoportunes, dels somriures a deshora i dels escarafalls a repel. No són un afer de llenguatge, com suposa el senyor Duch i Agulló. És un afer de psicologia, de clima sentimental. Encara hi ha, Pireneus.

N'hi haurà sempre en aquest ordre? Sempre que una amant digui: «estimada», farà riure el nostre públic? Un altre problema que exigeix noves reflexions.

CARLES SOLDEVILA

En la jungla infernal del Gran Chaco

(Ve de la pàgina 2)

Travessem a mig camí una línia de trinxeres dita línia de seguretat, luxantment fortificada i defensada per una sèrie de nius de metralladores i d'emplaçaments de morters. Una mitja companyia, formada per ferits lleus, ocupa en permanència aquesta tercera línia, considerada com més exposada als efectes de l'artilleria. Els canons bolivians, al contrari, no poden res contra les defenses paraguaianes de primera línia, tan acostades de la trinxera adversa que arrisquen de tocar les seves.

Els homes estan ajaçats al fons de la trinxera i dormint la majoria, embolicats en llurs mantes, però hi ha sentinelles fent guàrdia al costat de les armes automàtiques i dels morters.

LA LÍNIA DE FOC

Encara una altra línia que uns equips de sapadors acaben d'enllestir. Un oficial de la sisena companyia ens espera per a servir-nos de guia. Abandonem la pista, aquesta famosa ruta del post boliviana de Villa Montes i dels Andes, esdevinguda massa perillosa, i ens endinsem en la jungla. Una xarxa complicada de passatges estrets creada a cops de matxet, uns pigues (cucs), relliga la segona línia a la línia de foc. Complicació només aparent, ens aclareix l'oficial; en realitat cada pigue respon a una utilització racional de les armes automàtiques, els focs de les quals són gairebé sempre creuats.

Comencen a xiular bales a les nostres orelles. La impressió és curiosa; n'hi ha que us deixen perfectament indiferent, passen altíssimes amb un xiulet lleuger, però algunes us freqüen de tan a prop, fustejant l'aire amb una mena de miol rabí, que desinstintivament arroncean el cap entre les espatlles.

El capità Felipe Barrada, un menys de vint-i-cinc anys, advocat en la vida civil, ens espera al seu P. C. La seva instal·lació no exigeix pas gaire temps. Act, res de trinxeres, sinó una línia de forats individuals; el terreny, ocupat solament el dia abans, és sovint escombrat pel tir de metralladores bolivianes, la posició ajudada del tirador és de rigor; ja es cavarà la trinxera més tard...

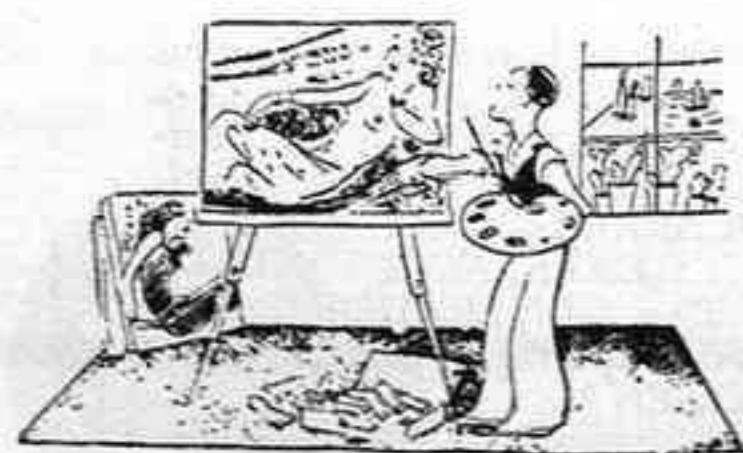
Un soldat transporta el meu equipatge dintre un forat vacant; el soldat que l'ocupava ha estat mort fa una hora per un esclat de granada, i un banyol de sang resta encara sobre el petit parapet de terra. No pas massa profund, d'altra banda, aquest forat individual, quaranta centímetres tot al més, suficient contra les bales, però de poca protecció contra els esclats de les granades. Estic ben enquadrat: a la meua esquerra, a cinc metres, un emplaçament de metralladora; a la meua dreta, un llança-granades improvisat.

Per passar el temps, els homes tiren a ull. Una pudor pestilencial ve de la jungla. He dit tiren a ull i es pot suposar per què. Aquest monte de la primera línia s'assembla al monte de la resta del Gran Chaco. Hom té davant seu una muralla d'arbres espinosos, de cactus i de llianes; a quinze metres ja no es veu res, i encara aquest camp de tir reduït ha estat preparat a cops de matxet. El monte reemplaça les alambrades més inextricables.

JEAN ALLOUCHERIE

(Seguirà)

(Copyright Opera Mundi)

LA MODEL

El pintor. — Et posaré una mica de roba perquè si no tothom et coneixerà.

MUSICA I RADIO

Les estrenes

(Ve de la pàgina 5)

PERFELS DE LA MÚSICA CONTEMPORÀNIA

La "Història del Soldat"

Demà a les deu de la nit tindrà lloc al Teatre Stúdiu l'estrena catalana de la «Història del Soldat» de Stravinsky.

La Història del Soldat deu el seu origen a una idea de Stravinsky. Aquest incità el poeta C. F. Ramuz a crear una història popular russa de tal fàcil que el caràcter èpic del conte es troba conservat, encara que certs episodis siguin dramatitzats. De tal manera, que aquests procediments sobre l'auditor l'efecte intens que no pot donar el drama. Aquesta forma nasqué de la necessitat del moment.

Car el pla fou concebut en aquells dies de guerra, en els quals tota la vida artística es veia rebutjada, per bé que la necessitat d'art era més intensa que mai. Es a aquesta circumstància que devem la forma singular de la Història del Soldat; escrita per a un recitador (explicador), que conta, a la manera dels vells contadors de misteris, el contingut i el progrés de l'acció intercalant-hi escenes vivents, les quals il·lustren, per dir-ho així, el text de la història. Aquesta combinació de l'explicació parlada, de l'escena moguda i de la música ens ha donat, en aquesta obra fonamental de Stravinsky, un dels exemples més perfectes de l'obra d'art «totalitària» tal com fou concebuda i descoberta de nou fa més de mig segle per Richard Wagner.

L'individualisme líric de la gran òpera dramàtica no havia mai atret Stravinsky. Com artista que visqué sempre amb tota intensitat al centre de la seva època, i que en ressentia la potser com a primer músic, les noves necessitats i les orientacions tan diferents, Stravinsky es consagrava, d'ençà de les primeres obres de la seva rica producció, a temes sobreindividuais i per damunt de llocs i d'èpoques determinades. La Rússia pagana, el món dels contes del seu país o el de les fires i teatres de marionetes trobaren la seva preferència. Si Wagner es serveix del teatre per a presentar-nos l'objecte mateix (el del poeta) en la seva realitat més immediata, en canvi imposa a la sensibilitat de l'espectador totes les fases doloroses i patètiques dels seus herois, Stravinsky col·loca davant nostre, a una distància freda i «objectiva», situacions típiques del gènere humà molt sobries i molt estilitzades, sense psicologismes i sense raonaments. Els vells contes russos—com els de tots els països—resumen meravellosament aquestes estacions i situacions essencials de la vida humana, contentant a voltes experiències mil·lenàries i esdevingudes exemplars i irrefutables per a totes les generacions posteriors.

El conflicte entre les temptacions d'un materialisme sensual (el Diable) i la veu interior d'un cor sincer (el Violí del Soldat) és tan vell com el món és regit per l'esperit i pels interessos. Aquesta anomenada fabulosa del seu tema ha inspirat a Stravinsky una de les seves composicions més concentrades i més essencials, la qual significa, segons el nostre parer, el punt culminant i el moment més atrevit de tota la seva producció musical. Els vuit números fonamentals de la música de la Història del Soldat formen un tot d'una unitat estilística admirable. Cada un dels set instruments amb els quals es forma l'orquestra d'aquesta obra—del contrabaix fins al clarinet i els vuit instruments de percussió tocats per un sol músic—és conduït amb una llibertat completa fins als darrers límits de les seves possibilitats tècniques i solistes. En resulta una sonoritat completament independent de les lleis harmòniques convencionals, acostant-se, com en cap al-

tra obra del mateix compositor, a l'estil harmònic de Schönberg. En resulta sobretot una melodia que és el pol oposat d'allò que hom entén per «cantàbil».

A l'acció estilitzada i de significació exemplar correspon una música estilitzada, obstinada a algunes fórmules melòdiques determinades, que no permeten ni lirismes evasius ni vagues reflexions. L'espectador és tingut en una actitud de pura observació sense que li sigui demanada cap intervenció o participació personal. Aquesta música no

Figuri de René Auberjonois per a la «Història del Soldat»

«vol» res de nosaltres. No vol ni obligar-nos a pendre part en les vicissituds d'un destí heroic ni provocar les nostres simpaties o antipaties. Aquesta música, molt sobria i atonal, no admet cap identificació de l'espectador amb el desenvolupament dramàtic de l'acció. Nosaltres restem simplement espectadors d'un graciós joc de marionetes vivents, que es desenvolupa davant dels nostres ulls, al qual assistim pel nostre plaer, o per una necessitat qualsevol, però l'efecte estètic o moral de la qual és lluny d'imposar-se'ns.

Cada un dels músics maneja el seu instrument amb una llibertat improvisadora que prové de la vella pràctica instrumental dels pobles primitius. La insistència obstinada de les petites fórmules melòdiques i rítmiques, la fetotgia cridanera de certs passatges instrumentals, la brutalitat en l'acord sonor dels instruments són l'herència asiàtica d'aquest músic rus al qual la música moderna deu una nova sinceritat de l'expressivitat musical. Però aquest fons primitiu es realitza amb els mitjans extremadament refinats del nostre art europeu, el qual, potser per una darrera vegada, ha estat salvat, per aquesta aportació exòtica, d'una decadència imminent.

Stravinsky, malauradament, ha abandonat en les obres dels darrers anys la meravellosa puresa estilística realitzada en la Història del Soldat. Actualment escriu un estil elegant, que amb tot i el seu refinament participa més de l'atmosfera superficial del saló parisenc que de la de les etapes interminables de la seva pàtria nativa. Stravinsky no és pas l'única víctima de la influència esterilitzadora del París dels nostres dies. La seva forta personalitat artística, malgrat això, li permetrà, en tot moment, el retorn a les fonts veritables i originàries del seu insuperable talent musical.

OTTO MAYER

La vida musical a Barcelona

UNA OCASIÓ PERDUDA

Acabem d'assabentar-nos de font autoritzada, que les tentatives per a l'organització de la Festa Internacional de Música de 1936 a Barcelona han fracassat definitivament. Això vol dir també que el Congrés Internacional de Musicologia que ha de tenir lloc en aquesta mateixa ocasió, no serà tampoc convocat a la nostra ciutat.

No ens hem sorprès massa d'aquest resultat deplorable de les gestions portades a terme per la comissió organitzadora. La invitació de la ciutat de Barcelona, recolzada i vista molt favorablement pel govern de la Generalitat d'aleshores, havia estat feta en una situació general molt diferent de la d'avui. Seria prematur de voler jutjar en aquest moment l'activitat de la comissió, la qual compta entre els seus membres diversos dels nostres músics més il·lustres. El cas és que Espanya ha perdut, almenys per tres anys, l'oportunitat de presentar al món seua música antiga i contemporània. Ja es comptava poder estrenar en aquesta ocasió la nova obra de Falla L'Atlàntida, dedicada a l'Orfeó Català, cosa que hauria exercit sobre el món musical internacional una atracció sensacional de primer ordre. Finalment, la vida musical a Barcelona hauria ressentit durant aquest any de preparació de la festa la necessitat de la més alta qualificació, ja que hauria hagut de presentar-se al judici tan exigent de la crítica internacional.

El moment favorable sembla doncs perdut per aquesta vegada. El pròxim congrés no tindrà lloc fins d'aquí a tres anys, l'any 1939. Desitgem que en aquesta data l'organització de la festa i del congrés no presentin les mateixes dificultats insuperables.

DOS CONCERTS DOMINICALS

En un mateix diumenge tingueren lloc dos concerts remarcables. Un, a la magnífica Casa Mèdica de Repòs Bonavista (Sant Just Desvernon), on Mercè Plantada cantà un extens programa que contenia tota una sèrie d'obres de compositors catalans. L'altre a la Sala Mozart, on el jove violinista Germà Sabat tocà la Sonata de Pàhissa, que feia molts anys que no havia estat executada.

JOVES COMPOSITORS CATALANS A LA CULTURAL

Després del concert d'Alfred Cortot, que tingué, com sempre, un èxit triomfant, tindrem l'ocasió d'assistir en la pròxima sessió de la Cultural a un concert que desvetllarà un interès palpant entre el públic de la nostra ciutat. El programa del concert està dedicat exclusivament a joves compositors de la terra catalana. Sentirem per primera vegada les obres següents: Quartet de corda, de Joaquim Salvat; Concert per a quartet de corda i orquestra, de Josep Valls (Gran premi de Filadèlfia); Peça simfònica, de Ricard Lamote de Grignon. Executants: el Quartet de Barcelona i l'Orquestra Clàssica, sota la direcció del mestre Josep Sabater.

UNA CONFERÈNCIA REMARCABLE

Invitat per l'Institut Francès de Barcelona, el mestre Lamote de Grignon donà una conferència sobre el tema Música i músics francesos a Barcelona. Música i músics catalans a París. En un francès molt elegant, l'Il·lustre director de la nostra Banda Municipal sabé desenvolupar davant del nombre públic una evocació molt viva i molt personal de la vida musical barcelonina dels darrers cinquanta anys, remarcant bé la important aportació de la música francesa. Evidentment, l'activitat dels músics catalans a París (Albeniz, Granados, Nicolau, Casals, Conxita Supervia, Mercè Plantada, Frank Marshall, Orfeó Català, etc.) no ocupa pas una part tan vasta en el camp de la música francesa com la dels artistes francesos a Barcelona. L'excel·lent idea del director de l'Institut, M. J. A. Bertrand, de publicar el text íntegre de la conferència, serà realitzada ben aviat i ens donarà l'ocasió de parlar-ne de nou amb més extensió.

«MÚSICA VIVA»

Sota una nova forma, més completa i encara més simpàtica, ha aparegut el tercer número de la revista que porta aquest títol i que d'una manera tan digna i tan intel·ligent es fa l'eco de la música de jazz. Ben aviat, amb la fundació del Hot Club, aquesta revista obtindrà un nou ressò i esdevindrà el centre d'un sector musical que gira a l'entorn de la música sincopada.

PRECISEM

—Paraula d'honor!
—D'avantguerra o de postguerra?

(Marianne, París)

Notícies de tot el món

ALEMANYA

Hom anuncia la producció d'un film consagrat a Robert i Clara Schumann.

—El famós musicòleg Johannes Wolf, arribat el moment de la seva jubilació, deixarà el seu lloc de director de la Secció Musical a la Biblioteca d'Estat de Berlín. La vacant serà ocupada per Georg Schünemann, ex-director del Conservatori de l'Estat.

BELGICA

Durant l'Exposició Universal i Internacional de Brusselles tindran lloc les manifestacions musicals i teatrals següents: dia 30 d'abril, l'Orquestra Filharmònica de Viena, direcció Bruno Walter, amb obres de Händel, Mozart, Beethoven i Brahms; dia 28 de juny, representació de The Fairy Queen, de Henry Purcell, segons El somni d'una nit d'estiu de Shakespeare; director, M. Ord (Cambridge); dies 29 i 30 de juny, l'Orquestra Filharmònica de Londres, director Sir Thomas Beecham; dia 19 de juliol, concert Joventut 1935, estrena de quatre obres per a orquestra de cambra escrites expressament per a la III Sessió Internacional d'ensenyament musical i dramàtic de Hermann Scherchen; dia 24 de juliol, el Teatre Italià: I, Representaciones di anima e di corpo, d'Emilio del Cavalière; II, Il Ballo delle ingrate, de Claudio Monteverde, director Oreste Piccardi; III, Pantea, mimodrama de Francesco Malipiero, amb el concurs de la senyora Ruskaja, primera dansarina-estrella de la Scala de Milà, amb Hermann Scherchen de director; dia 26 de juliol, es-

FRANÇA

Acaba d'aparèixer una nova obra de Maurice Ravel: tres cançons sobre textos de Paul Morand, titulades Don Quichotte à Dulcinée.

—Mme. Marius Casadesús acaba d'interpretar als concerts Poulet una nova obra, Barcelona, del seu marit, sobre un instrument nou, la viola Parramon.

—La nova obra de Kurt Weill, l'autor de L'Opéra de Quat'sous, Fantasia Simfònica, ha tingut arreu un èxit triomfal. Després d'ésser estrenada per Bruno Walter a Holanda i als Estats Units, fou tocada darrerament per D. E. Inghelbrecht i la seva Orquestra Nacional, a París.

HOLANDA

La princesa Juliana ha acceptat el patronatge del festival de música holandesa, organitzat amb motiu del 40.è aniversari de l'entrada en funcions de Wilhelm Mengelberg, al Concertgebouw.

IMPRESOS COSTA
NOU DE LA RAMBLA 45
BARCELONA

«Cataclismes», de Joan Oliver

Quan s'estrena una obra de teatre d'un autor nou, s'acostuma a tapar les falles amb el mot inexperiència. El crític teatral, en remarcar-les, sembla més contrariat que l'autor mateix: «Llàstima que en cercar l'perfectisme caigui en exageracions». O bé: «Errades que el seu talent d'escriptor esmenarà». Quan Cataclisme de Joan Oliver es representa a Barcelona, els qui van a teatre per l'opinió dels crítics que amb llur feina orientadora fan més del que els mateixos pensen, s'adonaran d'una coincidència que a dir, no sembla una primera obra.

La virtut més destacable d'aquesta tragèdia, que disabte passat s'estrenava en el teatre Fortuny de Reus, és la seva intensitat dramàtica. Joan Oliver concentra tota l'acció en un sol personatge i, des del primer acte, la figura de Pere Datzira agafa relleu per damunt de les altres i arriba a l'absorció. És la tragèdia de l'home que ha viscut una vida una mica atzarosa que ha constituït dues llars i es creu amb dos fills i sap, després, que tot ha estat una gran mentida. Tant la seva muller com la seva amant l'han enganyat, llurs fills no són d'ell, la mentida ha mantingut una il·lusió que en esclavissar-se ofega per a sempre la seva felicitat que no hi ha possibilitat de refer perquè els anys no han passat debades. Joan Oliver troba una manera originalíssima de fer reaccionar l'home enganyat. La darrera escena del tercer acte, el millor de l'obra, té una intensitat extraordinària. Voltat de tots els que han fet la seva tragèdia, Pere Datzira no es pleny ni agafa tampoc una actitud violenta; la impressió del ridícul l'ofega, aleshores, davant de la muller, de l'amant, dels seus fills, que ara veu dos estranys, i dels amics que l'ha enganyat, simula un atac de bogeria i, quan tothom ha fugit i resta sol amb el doctor Revontós qui ha contribuït al cataclisme, dirà:

—No puc suicidar-me, no puc venjar-me. Quin altre remei em toca sinó fer veure que m'he tornat boig!

En aquest moment el dramatismes té un punt d'esgarrifança. Joan Oliver ha sabut graduar la intensitat emotiva fins al darrer moment de la seva tragèdia. Amb una gran traça d'home de teatre ha fet lliscar les escenes en una ordenació justa i precisa. Així veiem com en el primer acte, després d'una lluita insostenible amb el secret que l'ofega, després d'haver-se rigut de la pressió del seu amic que li aconsella de dir a la seva muller els amors amb la seva amant i l'existència d'una filla, es veu obligat, en la darrera escena, a confessar-ho. L'enginy de Joan Oliver fa que tot això s'esdevingui d'una manera lògica. La por de perdre-ho tot, la decisió de la seva muller a seguir el seu fill, que ha abandonat la seva casa per l'amor que té a la filla de l'amant del seu pare, ambdós ignorants de la tragèdia que pesa damunt la consciència de Pere Datzira, decideix la confessió. Una confessió crua arrencada en la desesperança i en l'impossible control de la serenitat. Amb aquella revelació s'inicia la desfeta de la felicitat de Pere Datzira. La muller ha de sacrificar a la ventura del seu fill el secret de la seva naixença i l'amic, ignorant del drama del matrimoni, pensant-se esvaïr l'obsessió del pare que veu amb horror la intimitat amorosa de dos germans, ensorrà, en la trista veritat, l'únic camí de consol.

Joan Oliver ha fet una obra digna, d'intencionalitat, d'ambició i d'interès. Si algun retrat hem de fer-li és únicament el de posar en boca del protagonista, algunes vegades, estrabots que si bé no desenaixen de la seva psicologia, perjudiquen l'atenció i desdibuixen la seva personalitat. En canvi explota amb una gràcia nova i originalíssima la paradoxa. Pere Datzira ha portat sempre barba i justament quan la trifuga acorrala la seva vida, per una d'aquelles paradoxes freqüents i inexplicables s'ha afaitat. Quan en la darrera escena del tercer acte, el pare del que fins aleshores ha cregut el seu fill legítim, amb un to facciós es presenta a escena amb una barba postissa, s'accentua, amb un trist humorisme, la tragèdia d'aquell home que veu en aquella aparició el símbol de la seva virilitat, perduda per a sempre.

La companyia Fornés-Claper, que amb aquesta obra inaugurava la seva tournée per Catalunya, interpreta Cataclisme d'una manera immillorable.

J. M. MIQUEL I VERGES